

Kentsel Güvenlik Yaklaşımı: Birleşmiş Milletler (BM) Belgeleri Üzerinden Bir Değerlendirme

Urban Security Approach: An Evaluation Based on United Nations (UN) Documents

Hulusi Nusret ÖZSOY¹ , Ethem Kadri PEKTAŞ²

Öz

Kentsel güvenlik, yalnızca suçun önlenmesi ya da fiziksel güvenlikle sınırlı olmayıp aynı zamanda ekonomi, konut, altyapı, ulaşım, afet, sağlık, gıda ve çevre gibi alanları da kapsayan çok boyutlu ve bütüncül bir yaklaşımdır. Uluslararası düzeyde kabul edilen birçok hukuki ve politik belge, doğrudan ya da dolaylı biçimde bu yaklaşımı destekleyen kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Bu bağlamda, özellikle Birleşmiş Milletler (BM) önemli bir referans kaynağı olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmanın amacı, BM belgelerinin kentsel güvenlik yaklaşımına sunduğu normatif çerçeveyi analiz ederek kentsel güvenlik bileşenleri temelinde sınıflandırma yapmaktır. Araştırma, BM'nin ana organları tarafından ve uluslararası konferanslarda kabul edilen BM belgelerini kapsamaktadır. Veri toplama sürecinde nitel belge analizi, analiz aşamasında ise yönlendirilmiş içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Her ne kadar bu belgeler doğrudan kentsel güvenlik odaklı olmasa da içerdiği insan hakları, barış, sosyal adalet, eşitlik, kamu güvenliği, sosyal refah ve sürdürülebilirlik gibi unsurlar aracılığıyla güvenli kentlerin inşasına katkı sağlamaktadır. Sonuç olarak, BM belgelerinin bireysel güvenlikten çevre güvenliğine kadar geniş bir alanda birçok kentsel güvenlik bileşeni için meşru ve normatif bir temel oluşturduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Güvenlik, Kentsel Güvenlik, Birleşmiş Milletler (BM), BM Belgeleri

ABSTRACT

Urban security is not limited to preventing crime or ensuring physical security. It is a multi-dimensional and holistic approach that also covers areas such as economy, housing, infrastructure, transportation, disaster preparedness, health, food, and environment. Many legal and political documents accepted at the international level provide a comprehensive framework that directly or indirectly supports this approach. In this context, the United Nations (UN) in particular is considered an important reference source. The aim of this study is to analyse the normative framework provided by UN documents for the urban security approach and to classify it based on urban security components. The research covers UN documents adopted by the main UN bodies and at international conferences. Qualitative document analysis was used for data collection and directed content analysis was applied during the analysis phase. Although these documents do not directly focus on urban security, they contribute to the development of safe cities through elements such as human rights, peace, social justice and equality, public safety, social welfare, and sustainability. In conclusion, it has been determined that UN documents provide a legitimate and normative basis for many urban security components, ranging from individual security to environmental security.

Keywords: City, Security, Urban Security, United Nations (UN), UN Documents

¹ Corresponding Author | Yetkili Yazar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, hnozsoy@aku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8786-878X

² Afyon Kocatepe Üniversitesi (Prof. Dr.), pektas@aku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8157-8861

"Bu makale, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hâlen devam etmekte olan "Kentsel Güvenlik ve Güvenlik Algısı: Afyonkarahisar Örneği" başlıklı doktora tezinden türetilmiştir."

GİRİŞ

Kentlerin güvenliği, insanlık tarihi boyunca uygarlığın ve toplumsal refahın en önemli ölçütlerinden biri olarak kabul edilmiştir. İnsanlar kendilerini güvende hissetmedikleri bir yerde bireysel, sosyal, ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarını tam ve doğru bir şekilde karşılayamazlar. Bu nedenle insanlar, yaşadıkları kentlerde sadece suça karşı değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve çevresel alanlarda da herhangi bir tehlikeye maruz kalmadan, güven ve huzur içinde yaşamak isterler (Armağan, 1980: 51; Bulut ve Kara, 2011: 24).

Günümüzde kentlerde güvenlik sorunlarının çeşitlenerek artması, kentsel güvenliğin kapsamını sürekli genişletmektedir (BM, 2007). Yoksulluk, sosyal dışlanma, yetersiz barınma, kitlesel göçler, sağlık hizmetlerine erişim sorunu, afet riski ve çevre kirliliği gibi pek çok unsur, kentlerde güvensizliği artırmaktadır (BM, 1996). Bu durumu daha çarpıcı bir şekilde açıklayan BM Çevre ve Kalkınma Komisyonu “Ortak Geleceğimiz” Raporu, derinleşen ve genişleyen çevre sorunlarını, ulusal güvenliği tehdit eden silahlı düşmanlardan daha büyük bir tehlike olarak tanımlamaktadır (BM, 1987).

Kentsel güvenliğe ilişkin üzerinde uzlaşılan tek bir yaklaşım söz konusu değildir. Buna karşın uluslararası ölçekte kabul edilen birçok belge, kentsel güvenliğini sağlamaya yönelik kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır (Gündüzöz, 2016). Örneğin BM; sözleşmeler, bildirgeler, kararlar, çerçeve politikalar ve eylem planları gibi resmî belgeleriyle, doğrudan veya dolaylı olarak kentsel güvenliğin çeşitli bileşenlerine ilişkin haklar, ilkeler, taahhütler ya da hedefler belirlemektedir (BM, t.y.).

Literatürde, BM belgelerinin kentsel güvenlik yaklaşımına sunduğu normatif çerçeveyi sistematik biçimde analiz eden araştırmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu eksikliği ortaya koymak ve çalışmanın varsayımını temellendirmek amacıyla, öncelikle Payam’ın (2024) gerçekleştirdiği bibliyometrik analizden yararlanılmıştır. Söz konusu çalışmada, Türkiye’de hazırlanmış kent güvenliği ve emniyeti temalı lisansüstü tezler incelenmiş ve bu tezlerin büyük bölümünün 2018 sonrası dönemde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Tez başlıklarında sıklıkla “kentsel güvenlik”, “kent güvenliği” ve “güvenli kent” gibi terimlerin yer aldığı; en çok kullanılan anahtar kelimeler arasında ise “güvenlik” ve “kent” gibi temel kavramların yanı sıra, “suç”, “göç”, “mobese”, “korku”, “polis” ve “trafik” gibi kamu düzeni, algısal güvenlik ve kolluk hizmetleriyle ilişkili ifadelerin öne çıktığı belirtilmektedir (Payam, 2024). Her ne kadar çalışmada kentsel güvenliğin dar ya da çok boyutlu biçimde ele alınıp alınmadığına ilişkin açık bir sınıflama yapılmasa da, tezlerin başlıkları ve anahtar kelimeleri üzerinden yapılan değerlendirmeler, güvenlik kavramının büyük ölçüde suç, kamu düzeni ve kolluk faaliyetleri etrafında tanımlandığını göstermektedir. Öte yandan Payam (2024), çalışmasının önemli bir sınırlılığı olarak tez içeriklerine doğrudan yer verilmediğini ifade etmektedir. Bu eksikliği tamamlamak ve aynı zamanda bu çalışmanın temel varsayımını -BM belgelerinin çok boyutlu kentsel güvenlik yaklaşımına sunduğu normatif çerçeveyi sistematik biçimde analiz eden araştırmaların oldukça sınırlı olduğu yönündeki değerlendirmeyi- tez literatürü üzerinden sınamak amacıyla, Türkiye Ulusal Tez Merkezi’nde yayımlanmış ve başlığında doğrudan “kentsel güvenlik”, “güvenli kent” veya “kent güvenliği” terimlerine yer verilen tezler içerik yönüyle incelenmiştir (YÖK Tez Merkezi, 2025). Bu inceleme sonucunda, söz konusu çalışmaların büyük çoğunluğunun kentsel güvenliği kamu düzeni, kolluk hizmetleri ve suçun önlenmesi gibi unsurlar çerçevesinde yani dar kapsamlı bir güvenlik anlayışıyla ele aldığı görülmüştür. Örneğin, Yılmaz (2023), Yavaş (2021) ve Öztürk’ün (2024) tezlerinde, güvenlik kavramı fiziksel tehditlerin önlenmesi, güvenlik birimlerinin uygulamaları ve kolluk kuvvetlerinin (polis, bekçi, özel güvenlik vb.) etkinliği üzerinden tanımlanmaktadır. Bu yaklaşıma dayanan birçok çalışmada, güvenlik anlayışı genellikle bireylerin suçla ilgili algılarına veya sunulan hizmetlerden duyulan memnuniyet düzeyine odaklanmakta; böylece güvenlik olgusu, çoğunlukla hizmet performansı ve denetim kapasitesi çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bununla birlikte bazı tezlerde, güvenlik olgusu yalnızca kolluk hizmetlerine indirgenmeden; toplumsal eşitsizlikler, mekânsal ayrışma ve kent yaşamını şekillendiren sosyo-ekonomik koşullar temelinde, daha geniş bir çerçevede ele alınmaktadır. Örneğin,

Göbel (2017), çocuk suçluluğunu eşitsizlik, yoksulluk ve sosyal bütünleşme sorunları bağlamında tartışmakta; Topalakçı (2019) ise göçmen nüfusun oluşturduğu güvenlik risklerini toplumsal algı, kamu düzeni ve sosyal uyum çerçevesinde değerlendirmektedir. Şahin (2022) ve Ataç (2008) ise güvenlik olgusunu kentsel tasarım, mekânsal düzenleme ve kamusal alan kullanımıyla ilişkilendirerek, çevresel koşulların suç ve suç korkusu üzerindeki etkisine odaklanmaktadır. Tüm bu örneklerin aksine, yalnızca sınırlı sayıdaki tezde kentsel güvenlik daha geniş kapsamlı ve çok boyutlu bir yaklaşımla ele alınmıştır. Bu çalışmalar arasında Gülcü (2023), kentsel güvenliği sağlık, çevre, gıda, trafik ve afet gibi farklı alanlarla ilişkilendirerek çok boyutlu biçimde tanımlamış; ayrıca saha araştırmasında, bireylerin bu güvenlik boyutlarına ilişkin algılarını ölçmeye yönelik özgün bir ölçek geliştirmiştir. Başak (2024) ise kentsel güvenlik kavramını kuramsal düzeyde insani güvenlik, yönetim ve temel hizmetlere erişim gibi daha kapsayıcı unsurlarla ilişkilendirmiştir. Öte yandan, Gündüz (2020) ve Tenik'in (2021) çalışmalarında çok boyutlu kentsel güvenlik yaklaşımını destekleyen birer unsur olarak, başta UN-Habitat belgeleri ve BM 2030 Gündemi olmak üzere, bazı BM ve uluslararası kuruluş belgelerine sınırlı düzeyde de olsa atıfta bulunmaktadır. Ancak bu tezler arasında, BM belgelerinin kentsel güvenlik yaklaşımı çerçevesinde sistematik ve kapsamlı bir biçimde analiz edildiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu yönüyle mevcut çalışmanın literatüre özgün ve anlamlı bir katkı sunması beklenmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, BM belgelerinde yer alan normatif ifadeleri (haklar, ilkeler, hedefler, taahhütler vb.), kentsel güvenlik bileşenleri doğrultusunda analiz etmek ve tematik olarak sınıflandırmaktır. Çalışmanın kapsamı, BM ana organlarında ve BM tarafından organize edilen uluslararası konferanslarda kabul edilen resmî BM belgeleriyle sınırlandırılmıştır. Yöntem açısından çalışma, nitel belge analizi yöntemiyle yürütülmüş; belgelerde yer alan normatif içerikler ayrıntılı biçimde incelenerek önceden belirlenen kentsel güvenlik bileşenlerine göre sınıflandırılmıştır.

Bu çalışma, BM'nin kentsel güvenliği yalnızca asayişle sınırlamadığını, aksine çok boyutlu bir yaklaşım benimsediğini ortaya koymaktadır. İncelenen belgelerde doğrudan "kentsel güvenlik" kavramına yer verilme de, bu yaklaşımın insan hakları, kamu güvenliği, sosyal adalet ve eşitlik, sürdürülebilir kalkınma, çevresel koruma, ekonomik ve sosyal refah, toplumsal kapsayıcılık, afet riskinin azaltılması ve kamu sağlığı gibi temel unsurlar etrafında şekillendiği görülmektedir (BM, 2000b; BM, 2015).

Hukuki ve siyasi meşruiyeti bulunan BM belgeleri (BM, 1945), ulusal ve yerel düzeyde geliştirilen kentsel güvenlik stratejileri için önemli referans kaynaklarıdır. Bu nedenle, BM belgelerinin kentsel güvenliğe katkısını güvenlik bileşenleri düzeyinde sistematik biçimde tespit etmek önem taşımaktadır. Bu çalışma, kentsel güvenlik bileşenlerinin hangi uluslararası belgelerle desteklendiğini ortaya koyarak, kentsel güvenlik politikaları ve uygulamaları için uluslararası düzeyde normatif bir dayanak sunmayı amaçlamaktadır.

1. Kent ve Güvenlik: Kavramlar ve Sorunlar

Kentler, insanların doğada hazır bulmadığı, kendi maksatları, ihtiyaçları ve ilişkileri doğrultusunda sonradan inşa ettikleri; sosyal, kültürel, ekonomik, tarihsel, dini, mimari, estetik ve güvenlik boyutlarıyla insanlığı bulunduğu yerden görece daha ileriye taşıdığı düşünülen yaşam alanlarıdır. Bu bağlamda kent uygarlığı, uygarlık da kenti çağrıştırır. Nitekim tarihsel süreçte her uygarlığın, kendi kentini inşa etme çabası olmuştur (Alver, 2012: 9, 22-23).

Kent, farklı alanlarda uzman birçok düşünürün en temel araştırma ve inceleme sahasıdır. Kenti çalışma alanı olarak gören farklı bilim dallarının, kendi ilgi alanları doğrultusunda kenti tanımladıkları, hatta aynı bilim dalına mensup araştırmacıların bile kentle ilgili oldukça farklı tanımlar yaptıkları görülmektedir (Koyuncu, 2011: 33). Yani bilim dalı ya da araştırmacının bakış açısı değiştikçe kent tanımı da değişmektedir. Sosyologlar, hukukçular, ekonomistler, yönetim bilimciler, arkeologlar ve coğrafyacılar gibi çeşitli disiplinlerden bilim insanları, kendi kuramsal yaklaşımları doğrultusunda farklı kent tanımları

geliştirmektedir (Kaya, 2017: 13-14). Bu durum, kent üzerine yapılan tanımların hem sayıca fazla hem de içerik bakımından oldukça farklı olmasına neden olmaktadır. Her yönüyle kapsayıcı ve eksiksiz bir kent tanımı yapmak güç olmakla birlikte, kenti şu şekilde tanımlamak mümkündür (Parlak, 2011; Kıray, 1998; Tekeli, 2011; Gürsoy, 2019; Mutlu vd., 2019; Erkan, 2010; Keleş, 2013; Alver, 2012; Wirth, 2002): Kent, nüfusun belirli bir büyüklük ve yoğunluğa ulaştığı, fiziksel, yönetsel ve toplumsal özellikleriyle kırsal yerleşimlerden ayrılan, kendine özgü kültürü, değerler sistemi ve yaşam tarzı bulunan, ekonomisi ağırlıklı olarak sanayi, ticaret ve hizmet sektörüne dayanan, iş bölümüne dayalı mesleki örgütlenme ve uzmanlığın yaygınlaştığı, toplumsal yapıda türdeşlik ve duygudaşlık yerine bireysellik ve rasyonelliğin ön plana çıktığı, sosyal düzenin ve toplumsal kontrolün daha çok yasal kurallar ve kurumsal yapılar aracılığıyla sağlandığı, gündelik ilişkilerin yoğun ancak yüzeysel ve kişiselikten uzak bir şekilde seyrettiği, kimi zaman uygarlık, özgürlük, gelişme, bilgiye ve hizmetlere erişim gibi olumlu yönleriyle, kimi zaman ise yoksulluk, işsizlik, yabancılaştırma, duyarsızlık ve çevre sorunları gibi olumsuzluklarla anılan, karmaşık ve dinamik tüm yapıların, süreçlerin ve ilişkilerin günlük yaşam içinde bütüncül bir sisteme ve belirli bir rutine dönüştüğü yerleşim alanıdır.

Güvenlik ise hayatın hemen her alanında karşımıza çıkan, bireyden biyosfere kadar pek çok nesnesi olan, çok boyutlu ama bir o kadar da tartışmalı bir kavramdır (Zedner, 2009: 9-10). Güvenlik, her birey ve toplum için ortak ve vazgeçilmez bir ihtiyaç olsa da evrensel bir güvenlik tanımı yapmak kolay değildir. Buna rağmen günlük dilde ve kent literatüründe bu kavramın ne anlama geldiğini öğrenmek mümkündür. Çeşitli sözlüklerde güvenlik sözcüğü, “tehlikeden uzaklık, korku ve endişeden kurtulma durumu” (Merriam-Webster, t.y.) ve “sahip olunan varlık ve değerlere yönelik herhangi bir tehdidin ve buna ilişkin herhangi bir korku ve endişenin bulunmaması hali” (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2017: 255-257) şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımlardan hareketle, güvenliğin hem nesnel hem de öznel bir boyutu olduğu söylenebilir. Buna göre güvenlik, sadece kamu düzeninin sağlanmasıyla sınırlı değildir; aynı zamanda bireyin güvenlik kaygısı ve suç korkusu duymadan yaşamını sürdürebilmesidir (Ataç, 2007: 16). Bu çerçevede, bir kişinin gerçekten güvende olması ve kendisini güvende hissetmesi, yalnızca devletlerarası barışa ya da kolluk kuvvetlerinin etkinliğine bağlı değildir. Bireyin güvenlik algısı; psikolojik durum, ekonomik refah düzeyi, sosyal ilişkiler, çevresel koşullar ve sağlık durumu gibi bireysel, toplumsal, çevresel vb. faktörler tarafından şekillenmektedir (Buzan, 2008).

Kimi uzmanlar “emniyet” (safety) ve “güvenlik” (security) terimlerine yüklenen anlamların farklı olduğunu öne sürmektedir (Sinay, 2011: 82-83). Buna göre emniyet, insanların planlı ve kasıtlı olmayan tüm risk ve tehlikelerden korunması iken; güvenlik, insanların kasıtlı, kötü niyetli ve suç teşkil eden eylemlerden korunması anlamına gelir (Albrechtsen, 2003: 7). Örneğin kundaklama bir güvenlik sorunu iken, ihmal/hata sonrasında ya da kendiliğinden ortaya çıkan yangın bir emniyet sorunudur (Tarlow, 2014: 148). Bu ikisi arasındaki farklılık, güvenlik ve emniyet sorunlarına yönelik alınması gereken tedbirleri de önemli ölçüde belirlemektedir. Buna göre güvenlik çözümleri daha çok dışarıdan gelen, kötü niyetli saldırı ve tehditlere yönelik tedbirleri içerirken; emniyet tedbirleri sistemin doğasından ya da yanlış işleyişinden kaynaklanan aksaklıklara ve zararlara karşı kişilerin korunmasıyla ilgilidir (Line, 2006: 1-2). Emniyet ve güvenlik kavramları hakkında anlam ve içerik bakımından çeşitli farklılıklar ortaya konulmuş olsa da her iki kavramın kesin olarak nerede başlayıp nerede bittiği ya da birbirinin yerine kullanılıp kullanılamayacağı konusunda fikir birliği olmadığı görülmektedir (Tarlow, 2014: 8-9). Kaldı ki birçok Avrupa dilinde, Türkçe ve İngilizcedeki “güvenlik-security” ve “emniyet-safety” gibi iki farklı kelime değil, iki anlamı da içeren tek bir kelime -örneğin; Fransızca securite, Almanca sicherheit, İspanyolca seguridad, İtalyanca sicurezza gibi- kullanılmaktadır (Feakin, 2011: 45). Bu çalışmada da “güvenlik” kavramı, her iki anlamı içerecek şekilde kullanılmaktadır.

Güvenlik, her birey için temel bir ihtiyaçtır ve diğer tüm ihtiyaçların karşılanabilmesi için bir ön koşuldur. Bireyler, başta yaşama hakkı olmak üzere, sahip oldukları hak ve özgürlükleri ancak güvenli bir çevrede etkin biçimde kullanabilirler. Güvenlik ihtiyacının karşılanmadığı durumlarda, diğer hakların

tanınması ya da hizmetlerin sunulması, bunlardan fiilen yararlanmak için yeterli değildir. Örneğin, suç korkusu ya da güvenlik kaygısı nedeniyle sokağa çıkamayan bir bireye, dolaşım özgürlüğünün yasal olarak tanınması ya da kent içi ulaşımına ilişkin çeşitli hizmetlerin sunulması, bu hakkın gerçekleşmesini doğrudan sağlamaz. Bu nedenle dolaşım hakkının gerçek anlamda kullanılabilmesi için hem fiziksel çevrenin suç ve diğer tehditlerden arındırılması hem de bireyin kendini güvende hissetmesinin sağlanması gerekmektedir.

Kentlerin tarihsel süreçte ortaya çıkmasının birçok nedeni olmakla birlikte, bunlar arasında en önemli nedenlerden biri, insanların birlikte ve güven içinde yaşama isteğidir (Huot vd., 2000: 28). Güvenlik, sadece bireysel değil, toplumsal yaşamın da sürekliliği açısından belirleyici bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç, kentlerin hem fiziksel hem de sosyal yapısını şekillendiren başlıca unsurlardan biridir. Bu bağlamda, ilk kentlerden itibaren güvenlik kaygısının mekânsal planlamaya doğrudan yansıdığı görülmektedir. Özellikle surlar, kaleler ve gözetleme kuleleri gibi yapılar, ilk çağlardan itibaren kentsel güvenliğin ayrılmaz bir parçası olarak görülmüş ve kent kimliğinin simgesel öğeleri hâline gelmiştir (Ekici, 2020: 281). Farklı coğrafyalarda ve dönemlerde yaşamış olmalarına rağmen Sümerler, eski Türkler ve eski İngilizler, surları kentsel yaşamın temel unsurlarından biri olarak görmüşlerdir (Bulut ve Kara, 2011: 3). Nitekim günümüzde de arkeologlar, antik bir yerleşim yerinde bulunan sur sistemini, kent olmanın önemli bir kanıtı olarak görme eğilimindedirler (Huot vd., 2000: 28).

Tarih boyunca uygarlığın simgesi ve gelişmişliğin göstergesi olarak kabul edilen kentler, Antik Yunan kent devletleri olan polislerden günümüzün küresel metropollerine uzanan süreçte; siyasal sistemler, ekonomik ilişkiler, fiziksel ve teknolojik altyapılar ile sosyal ve kültürel yaşam biçimleri açısından büyük dönüşümler geçirmiştir (Özden, 2018: 7-8). Sanayi Devrimi ve ardından gelen teknolojik gelişmelerle birlikte kentleşme hızı önemli ölçüde artmış (Keleş, 2013: 35-40) ve bu gelişmeler, Batı merkezli modernleşme sürecinin bir parçası olarak kabul edilmiştir (Baransel, t.y.: 77-79). Özellikle 18. yüzyıl İngiltere'sinde ortaya çıkan ve gelişen ilk sanayi kentleriyle birlikte, modern kent formu giderek belirginleşmiş; geleneksel yerleşim biçimleri ve toplumsal yapı köklü ve geri dönüşü olmayan bir dönüşüm sürecine girmiştir (Mutlu, 2020: 56). Bu yeni yaşam ve üretim merkezleri, ekonomik ilişkilerden toplumsal yapıya kadar birçok alanda köklü değişimlere yol açmış; sanayileşme, teknolojik ilerleme, kentleşme, örgütlenme, uzmanlık, bilimsellik, rasyonellik, bireysellik, insan hakları, demokrasi, eşitlik, yenilikçilik, ulus-devlet, yurttaşlık ve uygarlık gibi kavramlar (Aslan Yaşar, 2011: 11; Tekeli, 2014: 100), bu dönüşüm sürecinde şekillenen modern Batı düşüncesinin temel unsurları olarak kent olgusuyla birlikte anılır hale gelmiştir (Mutlu, 2020: 57).

Sanayileşme süreci ve modern kentler, genellikle ekonomik büyüme, teknolojik ilerleme ve modern yaşam olanaklarıyla ilişkilendirilse de bu süreç aynı zamanda plansız kentleşme, altyapı eksiklikleri, kentsel adaletsizlik, sosyal ayrışma, kentsel yoksulluk ve çevresel bozulma gibi derin yapısal sorunları da beraberinde getirmiştir. Özellikle kırdan kente yönelen yoğun göç hareketleriyle birlikte, kentleşme süreci sağlıklı, plansız ve denetimsiz bir biçimde ilerlemiş; bu durum, kentlerin fiziksel, toplumsal ve çevresel yapısında köklü bir değişime neden olmuştur (Bayram, 2020: 114). Böylece kentler, bir yandan modern yaşamın ve gelişmişliğin simgesi olarak görülürken, diğer yandan fiziksel, sosyal, ekonomik ve çevresel düzeyde ortaya çıkan eşitsizliklerin, gerilimlerin ve yapısal sorunların yoğunlaştığı yerler haline gelmiştir (Alver, 2012: 28).

Günümüz kentlerinde güvenlik sorunlarının çeşitlenerek artması, kentsel güvenliğin ilgi alanını sürekli genişletmektedir. Kentlerin güvenliğini doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen başlıca faktörler şu şekilde sıralanabilir (Kaya, 2008: 21; Kaypak, 2012: 17; Şahin, 2016: 109-110; Çelik, 2018: 65-67; Karasu, 2012: 180):

- Hızlı nüfus artışı ve plansız kentleşme,
- Düzensiz göçler ve göçmenlerin kente entegrasyonunda yaşanan sorunlar,

- Ekonomik krizler, gelir dağılımındaki adaletsizlik ve yoksulluk,
- Yüksek işsizlik oranları ve güvencesiz çalışma koşulları,
- Toplumsal bağların zayıflaması, dayanışma eksikliği ve duyarsızlaşma,
- Aşırı bireyselleşme, yalnızlaşma ve sosyal yabancılaşma,
- Toplumda artan kutuplaşma, ayrımcılık ve ötekileştirme eğilimleri,
- Sosyal yardımlara ve destek mekanizmalarına erişimde yaşanan aksaklıklar,
- Suç oranlarının yüksekliği ve güvenlik hizmetlerinin yetersizliği,
- Bağımlılık oranlarındaki artış,
- Terör ve toplumsal şiddet olayları, kamu güvenliği hizmetlerinde yaşanan yetersizlikler,
- Suç korkusu ve güvenlik kaygısının günlük yaşamı etkileyecek düzeye ulaşması,
- Salgın hastalıklar,
- Afetlere karşı yetersizlik,
- Çevre kirliliği ve doğal çevrenin tahribi,
- Suçlu alt kültürlerin yaygınlığı, etnik ve kültürel çatışmalar, vandalizm, kamusal alanlarda evsizler, dilenciler, sokak çocukları, başıboş gençler, sarhoşlar ve bağımlılar gibi istenmeyen kişilerin yoğunluğu gibi sosyal düzensizlikler,
- Kentsel çöküntü alanları, terk edilmiş yapılar, yetersiz aydınlatma, bozuk yollar, biriken çöpler, ıssız ya da denetimsiz alanlar gibi fiziksel düzensizlikler,
- Temel hizmet ve gereksinimlere (barınma, sağlık, eğitim, ulaşım, içme suyu, gıda, enerji vb.) erişimde yaşanan sorunlar.

Söz konusu faktörler, etkileri farklı düzeylerde ortaya çıksa da kentsel güvenliği zayıflatmakta ve bireylerin gündelik yaşamlarında kendilerini güvende hissetmelerini engellemektedir. Sonuç olarak, kentsel güvenliğe yönelik bu tehditler, devletleri ve yerel yönetimleri sürdürülebilir, yaşanabilir, kapsayıcı ve dirençli kentler oluşturma hedeflerinden uzaklaştırmaktadır.

2. Kentsel Güvenlik Yaklaşımı: Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve

Kentlerin güvenliği, insanlık tarihi boyunca uygarlığın ve toplumsal refahın en önemli ölçütlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Ayrıca güvenli bir kentte yaşamak, her kentlinin en temel hakkıdır. 1992 tarihli Avrupa Kentsel Şartı'nda her kentlinin "mümkün olduğunca suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan arındırılmış emin ve güvenli bir kent"te yaşama hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle kentsel güvenlik ihtiyacı, gereği gibi karşılanmadıkça ve kentlerde suç korkusu ve güvenliğe ilişkin kaygılar varlığını sürdürdükçe kentsel güvenlik hakkının sağlandığı söylenemez (Avrupa Konseyi, 1992). Ayrıca BM İnsan Yerleşimleri Programı (UN-Habitat) kapsamında kentsel güvenliğin önemini vurgulamak için "Güvenli kent, tam kenttir." denilmiştir. Buna göre, bir yerleşim yerine "kent" diyebilmek için her şeyden önce güvenli olması gerekir (Geray, 2007: 50). Çünkü güvenlik ve emniyet olmadan eğitim, sağlık, ulaşım, kültür vb. diğer ihtiyaçları istenilen düzeyde karşılamak mümkün değildir. Buna rağmen günümüzde kentlerin güvenliği; işsizlik, yoksulluk, yüksek suç ve bağımlılık oranları, savaş, terör olayları, insan hakları ihlalleri, çevresel bozulmalar, doğal ya da insan kaynaklı afetler, düzensiz göç hareketleri gibi çok boyutlu ve karmaşık tehditlerin etkisiyle ciddi biçimde sarsılmaktadır. Bu sorunlara çözüm üretme çabasıyla "insani güvenlik" (BM, 1994), "kentli hakları" (AK, 1992), "sürdürülebilir kentler" (BM, 1992b) ve "güvenli kentler" (BM, 1996) gibi yaklaşımlar geliştirilmiş; böylece kentsel güvenlik, kent çalışmalarının en önemli gündem maddelerinden biri haline gelmiştir.

Kentsel güvenlik anlayışı 1990'lı yıllardan itibaren, özellikle BM ve diğer uluslararası örgütlerin katkısıyla, yalnızca kamu düzeniyle sınırlı bir konu olmaktan çıkıp, kentsel yaşamın sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarını da içeren bir yaklaşıma dönüşmüştür (BM, 1994; BM, 2007). Her ne kadar suç oranları ve güvenliği tehdit eden diğer yapısal faktörler, kentsel güvenliğin önemli birer göstergesi olsa

da güvenli kent, yalnızca suç ve şiddetten arınmış, işgale uğramamış ya da askeri tehditlere maruz kalmayan yerleşim yeri olarak tanımlanamaz (BM, 1987). Güvenli kent, sakinlerinin her türlü risk, tehlike ve tehdide karşı her zaman ve her yerde güvende oldukları ve kendilerini güvende hissettikleri yerleşim alanıdır (BM, 1994). Bu nedenle kentsel güvenlik, yalnızca kolluk kuvvetlerinin varlığı ya da müdahale kapasitesi ile sınırlı değildir; kent sakinlerinin çok boyutlu ihtiyaçlarını karşılayan ve kaygılarını gözetten bütüncül bir güvenlik anlayışını gerektirir (BM, 2007).

Güvenlik ve mekân ilişkisi kentsel güvenliğin temel unsurlarından biridir. Kent sakinlerinin güvende olmaları ve kendilerini güvende hissetmeleri, içinde yaşadıkları mekânın nasıl tasarlandığı ve düzenlendiğiyle doğrudan ilişkilidir (Gündüzöz, 2016: 363-364). Suçların kentlerde yoğunlaşması ve suçlu davranışın kentin toplumsal ve fiziksel özellikleriyle şekillenmesi, güvenlik ve mekân ilişkisini daha da belirgin hale getirmiştir (Ataç ve Gürbüz, 2009: 27). Bu nedenle, doğal ya da yapay çevrenin suça olanak tanıyan biçimlerinin dönüştürülmesi, kentsel güvenlik stratejilerinin vazgeçilmez bir parçası hâline gelmiştir. Mekân ve suç ilişkisini açıklayan kuramlar da bu noktada önemli katkılar sunmaktadır. Özellikle 1970’li yıllardan itibaren geliştirilen Çevresel Tasarımla Suçun Önlenmesi ve Savunulabilir Alan gibi yaklaşımlar, çevresel faktörlerin suç davranışına etkisini ortaya koyarak güvenli kent tasarımında kuramsal bir temel oluşturmuştur. Bu yaklaşımlar, suçun yalnızca bireysel ya da sosyal nedenlerle değil, fiziksel çevrenin sunduğu fırsatlarla da şekillendiğini öne sürmekte ve mekânın suç üretme potansiyeline karşı yeniden tasarımı önermektedir. Benzer şekilde, Kırık Camlar Teorisi, Rasyonel Tercih Teorisi ve Suç Deseni Teorisi gibi yaklaşımlar da mekânsal düzenlemelerin bireysel davranışlar üzerindeki etkisini analiz ederek, suçların önlenmesine yönelik stratejilerin geliştirilmesine katkı sunmaktadır (Aliagaoglu ve Uğur, 2021: 43).

Suç önlemeye yönelik kuramsal yaklaşımların ötesinde, Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği gibi uluslararası örgütler tarafından kabul edilen çeşitli hukuki, politik ve teknik belgeler; tanımladıkları haklar, benimsedikleri ilkeler, belirledikleri hedefler, önerdikleri politikalar ve yürüttükleri programlar aracılığıyla çok boyutlu kentsel güvenlik yaklaşımının gelişimine ve kurumsallaşmasına doğrudan veya dolaylı olarak katkı sunmaktadır. Örneğin, Avrupa Konseyi tarafından 1992 yılında kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı, güvenliği temel bir kentli hakkı olarak tanımlamış (AK, 1992); bu yaklaşım, 2008 ve 2023 yıllarında kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı II ve III ile genişletilmiş ve güçlendirilmiştir. Avrupa Kentsel Şartları (AK, 1992; AK, 2008; AK, 2023), kentli hakları, kentsel yaşam kalitesi ve kentsel sürdürülebilirlik gibi yaklaşımlar üzerinden kentsel güvenliği; ekonomik yeterlilik, mekânsal planlama, kentsel altyapı, barınma, sağlık sistemleri, çevresel sürdürülebilirlik, afetlere hazırlık, kamusal alanların erişilebilirliği, sosyal adalet ve eşitlik gibi çok boyutlu bir çerçevede ele almaktadır.

Kentsel güvenliğin uluslararası düzeyde kurumsallaşmasını teşvik eden başlıca aktörlerden biri de BM’dir. Farklı organları, uzmanlaşmış kurumları, kalkınma programları ve kabul ettiği belgeler aracılığıyla BM, güvenliği yalnızca kamu düzeniyle sınırlı görmeyip; sosyal, çevresel ve ekonomik boyutları da kapsayan bütüncül kentsel güvenlik yaklaşımının gelişimine öncülük etmektedir. Örneğin, BM İnsan Yerleşimleri Programı (UN-Habitat), güvenli, kapsayıcı, dayanıklı ve sürdürülebilir kentler hedefi doğrultusunda kentsel güvenliği ele almaktadır. UN-Habitat’ın temelleri, 1976 yılında kabul edilen Vancouver Bildirgesi ile atılmış (BM, 1976), 1996 yılında düzenlenen Habitat II İstanbul Konferansı ile geliştirilmiş (BM, 1996) ve 2016 tarihli Yeni Kentsel Gündem ile güncellenmiştir (BM, 2017). UN-Habitat, güvenlik meselesini yalnızca suçla mücadeleye indirgemeyerek, sosyal eşitsizlik, ekonomik kırılganlık, çevresel riskler, afetler, altyapı eksiklikleri ve barınma sorunları gibi unsurlar çerçevesinde değerlendirmektedir (BM, 1996; BM, 2017). Programın bu kapsamda “Dünya Kentlerinin Durumu Raporu”, “Daha Güvenli Kentler Programı”, “Kentsel Güvenliği ve Emniyeti Artırmak: İnsan Yerleşimleri Küresel Raporu” ve “Dünya Kent Kampanyası” gibi çalışmaları bulunmaktadır (UN-Habitat, 2025). Bu program ve raporlar kentsel güvenliği bütüncül bir yaklaşımla ele almakta; ekonomi, konut,

altyapı, çevre, afet yönetimi, sosyal adalet gibi unsurları güvenlik politikalarıyla ilişkilendirmektedir (BM, 2007).

Kentsel güvenlik yaklaşımının gelişiminde BM'nin sürdürülebilir kalkınma eksenli politika belgeleri ve programları da önemli bir rol oynamaktadır. Bu çerçevede, 1987 tarihli Brundtland Raporu yalnızca çevre ve kalkınma ilişkisini değil, aynı zamanda güvenlik kavramını da yeniden tanımlayarak, sürdürülebilir yaşamı tehdit eden sosyal, çevresel ve ekonomik riskleri güvenlik alanı içine dâhil etmiş (BM, 1987) ve böylece çok boyutlu kentsel güvenlik anlayışının temelini atmıştır.

BM Kalkınma Programı 1990'dan itibaren insani gelişmeyi merkeze alarak yoksullukla mücadele, sosyal eşitlik ve kapsayıcılık, temel hizmetlere erişim gibi alanlarda çalışmalar yürütmektedir (BM, 1990). Bu program kapsamında hazırlanan 1994 tarihli İnsani Gelişme Raporu (BM, 1994), yoksulluk, siyasal baskılar, afetler, çevresel bozulma, sağlık sorunları, yetersiz ve sağlıksız içme suyu gibi gündelik yaşamı doğrudan etkileyen tehditleri de kapsayan "insani güvenlik" kavramını gündeme getirmiş ve bu yaklaşım, kentsel güvenliğin çok boyutlu ve kapsayıcı biçimde ele alınmasına katkıda bulunmuştur.

2015 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen "2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi" ve bu gündem çerçevesinde belirlenen "Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları", sürdürülebilir kalkınma ile güvenlik arasındaki ilişkiye dikkat çekerek kentsel güvenlik yaklaşımını güçlendirmektedir. Bu çerçevede, "Amaç 11" kentleri kapsayıcı, güvenli, dirençli ve sürdürülebilir hâle getirmeyi hedeflemekte; güvenli barınma, afetlere hazırlık, sürdürülebilir ulaşım, temiz suya erişim ve çevresel sağlık gibi çok boyutlu unsurlar aracılığıyla kentsel güvenliği bütüncül bir yaklaşımla ele almaktadır (BM, 2015).

Sadece BM ve AB gibi uluslararası örgütler değil; özel sektör kuruluşları ve sivil toplum örgütleri de "güvenli kent" ve "kentsel güvenlik" alanında önemli çalışmalar yürütmektedir. Örneğin The Economist'in hazırladığı "Güvenli Kentler Endeksi"; dijital güvenlik, sağlık güvenliği, çevresel güvenlik, kişisel güvenlik ve altyapı güvenliği başlıkları altında kentleri karşılaştırmalı olarak değerlendirmekte ve derecelendirmektedir (The Economist IU, 2021). Günümüz küresel kentlerinin güvenlik düzeyini ölçmeyi amaçlayan bu tür araştırmalar, çok boyutlu kentsel güvenlik anlayışının yaygınlaşmasına katkı sağlamakta ve politika yapıcılar için referans oluşturmaktadır.

Kentsel güvenlik anlayışının gelişimine ve kurumsallaşmasına önemli katkılar sunan tüm bu uluslararası çabalara rağmen, kentsel güvenliğin tanımı ve kapsamına dair üzerinde uzlaşılan tek bir yaklaşım bulunmamaktadır. Ancak literatürdeki mevcut çalışmalar ve güvenli kenti oluşturmaya yönelik tüm çabalardan hareketle bu kavramı tanımlamak da mümkündür (Gündüzöz, 2016). Bu bağlamda kentsel güvenlik; hukuk, siyaset, kamu yönetimi, ekonomi, sağlık, eğitim, sosyoloji, psikoloji, kriminoloji, şehircilik, çevre bilimleri, mimarlık ve mühendislik gibi çok sayıda disiplinin ilgi alanına giren, kent sakinlerinin sadece fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik, sosyal, ekonomik ve çevresel açılardan da güvende olmalarını amaçlayan, bu çerçevede suçla mücadeleden afet riskinin azaltılmasına, sağlık hizmetlerinden iklim değişikliğine uyuma kadar geniş bir alanı içine alan çok boyutlu, bütüncül ve önleyici bir yaklaşımdır.

Kentsel güvenliği evrensel düzeyde ve tüm boyutlarıyla kapsayan bütüncül bir çalışma yürütmek; kavramsal sınırların belirsizliği, zaman, kaynak ve emek kısıtlılığı ve kentsel güvenliğe ilişkin sorunların, ihtiyaçların ve önceliklerin zamana ve mekâna göre değişkenliği gibi nedenlerle oldukça güçtür. Bununla birlikte kentsel güvenliği tüm boyutlarıyla sağlamak, kent sakinlerinin tüm temel hak ve ihtiyaçlarını eksiksiz ve doğru bir şekilde karşılamakla, istisnasız her alanda güvende olmalarını ve kendilerini güvende hissetmelerini sağlamakla mümkün olabilir. Bu bakımdan kentsel güvenlik çalışmaları, disiplinlerarası güçlü bir işbirliğine ihtiyaç duymaktadır. Yani birçok disiplin için ortak bir amaç olan kentlerde güvenliği sağlamak ve güvensizliği ortadan kaldırmak ancak farklı disiplinleri bir araya getiren katılımcı bir anlayışla ve işbirliğine dayalı çalışmalarla mümkün olabilir (Toprak Karaman,

2020). Bu bakımdan kentsel güvenliğe ilişkin mevcut ve gelecekte yapılacak tüm çalışmaların, birbirine eklemlenmesi sonucunda ortaya çıkacak bütünlüklü çalışmalarla, daha geniş ve kapsamlı bir kentsel güvenlik yaklaşımı geliştirmek mümkündür.

3. Birleşmiş Milletler Belgelerinin Kentsel Güvenlik Yaklaşımına Katkısı: Nitel Bir Araştırma

Birleşmiş Milletler, uluslararası barış ve güvenliği korumak, insan haklarını geliştirmek ve kalkınmayı teşvik etmek amacıyla 1945 yılında kurulmuştur (BM, 1945). BM, Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi gibi ana organları aracılığıyla hem bağlayıcı nitelikte belgeler kabul etmekte hem de tavsiye niteliğinde evrensel ilkeler, hedefler ve politika çerçeveleri belirlemektedir (Balcı, 2023; İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2024).

Bu çalışmanın amacı, BM belgelerinde yer alan normatif ifadeleri sistematik biçimde analiz ederek, bu ifadeleri kentsel güvenlik bileşenleri temelinde sınıflandırmak ve BM'nin kentsel güvenlik yaklaşımına sunduğu katkıları ortaya koymaktır. Çalışmanın kapsamını, BM'nin ana organları tarafından ya da uluslararası konferanslar sonucunda kabul edilen resmî BM belgeleri oluşturmaktadır.

Veri toplama sürecinde nitel belge analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, yazılı belgeleri sistematik bir biçimde inceleyerek belirli kavramlar veya temalar hakkında bilgi edinmeyi sağlayan bir nitel araştırma yöntemidir (Bowen, 2009: 27). Analiz aşamasında ise yönlendirilmiş içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Bu yöntem, daha önceki teori veya araştırmalardan hareketle belirlenen hazır temalar kullanılarak yürütülen bir analiz yöntemidir. Veriler bu temalara göre kodlanır ve incelenir (Hsieh & Shannon, 2005: 1282). Bu çalışmada, BM belgelerindeki normatif ifadeler, literatürde yaygın biçimde kullanılan kentsel güvenlik bileşenleri ile (örneğin ulaşım güvenliği, afet güvenliği vb.) ilişkilendirilerek analiz edilmiştir.

Aşağıdaki bölümlerde, BM belgeleri ayrı başlıklar hâlinde ele alınmakta ve hangi kentsel güvenlik bileşeninin hangi BM belgesiyle desteklendiği ortaya konulmaktadır.

3.1 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948)

1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından BM Genel Kurulu'nda kabul edilen ilk insan hakları belgesidir ve uluslararası insan hakları rejiminin temel taşlarından biridir (Gören, 1997: 345). Bildirgede, herkesin yaşama hakkı ile kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu belirtilmekte; bireyin ve ailesinin sağlığı ile refahı için gerekli olan iyi yaşam standartlarına sahip olma hakkı vurgulanmaktadır. Bu kapsamda gıda, barınma, tıbbi bakım, sosyal koruma ve sosyal güvenlik gibi temel ihtiyaçların karşılanması bir hak olarak güvence altına alınmaktadır. Ayrıca bildirge; işkence yasağı, keyfi tutuklama yasağı, düşünce, din ve vicdan özgürlüğü, seçme ve seçilme hakkı, toplanma ve örgütlenme özgürlüğü, haberleşmenin gizliliği ve özel hayatın korunması, mülkiyet hakkı, seyahat özgürlüğü, adil ve elverişli şartlarda çalışma hakkı, dinlenme hakkı, işsizlikten korunma, sosyal hizmetlere erişim, eğitim hakkı, bilgi alma ve yayma özgürlüğü, adil yargılanma hakkı, hukuk önünde eşitlik ve ayrımcılık yasağı gibi çok sayıda temel hak ve özgürlüğü de kapsamaktadır (BM, 1948).

Her ne kadar İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi doğrudan "kentsel güvenlik" kavramına yer vermese de, kentsel güvenliğin insan hakları temelinde sağlanmasına normatif bir zemin hazırlamaktadır. UN-Habitat gibi uluslararası programlarda kentsel güvenlik, sadece suçun önlenmesi ve fiziksel tehditlerin giderilmesi değil, aynı zamanda bireylerin sosyal, ekonomik ve çevresel haklarının korunması ve geliştirilmesi olarak tanımlanmakta; bu nedenle insan haklarının güvence altına alınması kentsel güvenliğin temel şartlarından biri olarak görülmektedir (BM, 2007). Bu çerçevede, yaşama hakkı, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, barınma hakkı, sağlık hakkı, özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığı, adil yargılanma hakkı gibi temel insan haklarının korunması, güvenli, adil ve kapsayıcı kentsel yaşamın ön koşulu olarak değerlendirilmektedir. Bu yönüyle bildirge, başta bireysel güvenlik olmak üzere,

kentsel güvenliğin çeşitli bileşenleri³ için evrensel düzeyde hukuki bir çerçeve sunmaktadır. Ayrıca bildirge, hukuken bağlayıcı bir belge olmasa da uluslararası teamül hukukunun önemli bir parçası haline gelmiş ve birçok uluslararası insan hakları sözleşmesine temel teşkil etmiştir (Çakmak, 2014: 17-18).

3.2 Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme (1965)

1965 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme, ayrımcılık yasağı ile sosyal adalet ve eşitlik ilkelerine dayalı olarak, herkes için kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, seçme ve seçilme hakkı, kamu hizmetlerine ve kamusal alanlara erişim hakkı, serbest dolaşma hakkı, mülkiyet hakkı, miras hakkı, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, toplanma ve örgütlenme özgürlüğü, adil ve elverişli şartlarda çalışma hakkı, barınma hakkı, sağlık hizmetlerine erişim hakkı, sosyal güvenliğe ve sosyal hizmetlere erişim hakkı, eğitim hakkı, kültürel faaliyetlere katılım hakkı gibi temel hak ve özgürlükleri güvence altına almaktadır (BM, 1965).

Her türlü ırk ayrımcılığını ortadan kaldırmayı ve tüm bireylere eşit haklar tanımayı hedefleyen bu sözleşme, toplumda ırkçılığa karşı duyarlılığı artırmaya, ırk ayrımcılığından kaynaklanan çatışmaları ve güvensizliği ortadan kaldırmaya, sosyal adaleti ve eşitliği sağlamaya, toplumsal birlikteliği güçlendirmeye ve nihayetinde herkes için daha güvenli şehirler ve yaşam alanları oluşturmaya yardımcı olmaktadır.

3.3 İkiz Sözleşmeler: Kişisel ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (1966), Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (1966)

Bir tür niyet beyanı ve ahlaki bir taahhüt olarak görülen (Erdoğan, 2012: 132) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde tanınan haklara, katılımcı devletler nezdinde bağlayıcı nitelikler kazandırmak üzere hazırlanan ve "İkiz Sözleşmeler" olarak da bilinen Kişisel ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme 1966 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir (Kapani, 2011: 30-32).

Kişisel ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, yaşama hakkı, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, seçme ve seçilme hakkı, seyahat özgürlüğü, mahremiyet hakkı, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, ifade özgürlüğü, haberleşme ve bilgi edinme özgürlüğü, azınlıkların korunması, adil yargılanma hakkı, hukuk önünde eşitlik ve ayrımcılık yasağı gibi kişisel ve siyasal hakları (BM, 1966a); Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ise adil ve elverişli koşullarda çalışma hakkı, sosyal güvenlik hakkı, sosyal yardıma erişme hakkı, beslenme, giyim, barınma ve sağlık dâhil yeterli yaşam koşulları hakkı, ücretsiz ve zorunlu ilköğretim hakkı ve kültürel yaşama katılma hakkı gibi (BM, 1966b) sosyal, ekonomik ve kültürel hakları güvence altına almaktadır.

Tarafları bağlayıcı nitelikteki İkiz Sözleşmeler, kentsel güvenliğin sağlanması açısından kritik öneme sahip insan hakları konusunda hukuki bir temel oluşturmaktadır. Örneğin, barınma hakkının güvence altına alınması, fiziksel, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla barınma güvenliği için önemli bir referans niteliği taşımaktadır. Bu nedenle, asayişten sağlığa, sosyal güvenliklikten kültürel haklara kadar geniş bir yelpazede devletlerin yükümlülüklerini belirleyen bu belgeler, insan haklarına dayalı ve güvenli yerleşimler oluşturma hedefine doğrudan katkıda bulunmaktadır.

3.4 İnsan Çevresi Konferansı Stockholm Bildirgesi (1972)

5-16 Haziran 1972 tarihleri arasında Stockholm'de gerçekleştirilen BM İnsan Çevresi Konferansı'nda kabul edilen Stockholm Bildirgesi, çevre hakkını uluslararası ölçekte tanıyan ilk belgedir (Kaboğlu, 1996: 32). Hem günümüz insanları hem de gelecek kuşaklar için çevrenin korunmasının bir zorunluluk haline geldiğini belirten bildirgede "insan, onurlu ve refah dolu yaşamı mümkün kılan kaliteli bir çevrede,

³ Bu çalışmada, BM belgelerinin kentsel güvenlik yaklaşımına katkıları, kentsel güvenlik bileşenleri düzeyinde belirlenmiş ve bölüm sonunda ayrıntılı bir tabloyla sunulmuştur.

özgürlük, eşitlik ve yeterli yaşam koşullarına sahip olma temel hakkına sahiptir” denilmektedir (BM, 1972).

Stockholm Bildirgesi’nde “sürdürülebilir kalkınma” kavramı doğrudan kullanılmamış olsa da ekonomik kalkınma, çevresel koruma ile dengelenmesi gereken bir hedef olarak belirlenmiştir (BM, 1972). Bununla birlikte bildirge, “sürdürülebilir kalkınma” kavramını ilk kez kullanan 1987 tarihli BM Çevre ve Kalkınma Komisyonu Brundtland Raporu öncesinde (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2002), çevreyle uyumlu kalkınma ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarına saygı gibi ilkelerle (BM, 1972) sürdürülebilirlik yaklaşımı için önemli bir temel oluşturmuştur. Bu doğrultuda Stockholm Bildirgesi, ekonomik ve sosyal kalkınmayı gerçekleştirmek, çevreyi, doğal kaynakları ve ekosistemleri korumak, afetlere karşı direnci artırmak (BM, 1972) gibi hedefler belirleyerek kentsel güvenliğe çevresel sürdürülebilirlik açısından katkı sağlamaktadır.

3.5 I. İnsan Yerleşimleri (Habitat I) Konferansı Vancouver Bildirgesi (1976)

BM İnsan Yerleşimleri Programı (BM-Habitat) süreci, 1976’da Vancouver’de gerçekleştirilen I. İnsan Yerleşimleri (Habitat I) Konferansı ile başlamıştır. Habitat I, insanlar arasında hiçbir ayırım gözetmeksizin insan onuru, insan hakları, genel refah, sosyal adalet ve eşitlik ilkelerine uygun bir şekilde, başta dezavantajlı gruplar⁴ olmak üzere herkesin gıda, barınma, temiz su, istihdam, sağlık, eğitim, sosyal güvenlik gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak, ekonomik ve sosyal kalkınmayı gerçekleştirmek, çevreyi ve doğal kaynakları korumak, insan yerleşimlerinde yaşam kalitesini iyileştirmek ve kentleşme sürecine ilişkin sorunları çözmek (BM, 1976) için küresel bir yol haritası oluşturmayı amaçlamaktadır.

İnsan yerleşimlerinde, başta barınma olmak üzere, temel ihtiyaçları karşılamamanın temel insan hakkı olduğu belirtilen ve özellikle yoksulların ve dezavantajlı grupların yaşam standardını yükseltmeyi hedefleyen Vancouver Bildirgesi’nde, ırkçılık ve ayrımcılıkla mücadele, kadınların ve gençlerin siyasi, ekonomik ve sosyal hayatta etkinliğini artırma, sömürgecilğe, işgale ve yabancı saldırganlığa karşı mücadele, savaşı ve silahlanmayı önleme, afetler nedeniyle yerinden edilmiş kişilerin entegrasyonu, işsizlikle mücadele, sağlıklı, güvenli ve adil koşullarda tam ve üretken istihdamı sağlama, sosyal güvenliği sağlama, temel eğitim olanaklarına erişim, ulaşım ve diğer haklar için altyapı ve hizmetleri gereği gibi sunma, yerel halkların kültürünü tanıma ve koruma, yoksullara ve dezavantajlı gruplara doğrudan yardımda bulunma, çevresel sağlık koşullarını ve temel sağlık hizmetlerini iyileştirme, bireylerin ve toplumların kimlik ve mahremiyetini koruyan yaşam alanları oluşturma, farklı grupların manevi ve dini ihtiyaçlarını karşılama gibi ilkeler ve hedefler yer almaktadır (BM, 1976).

Vancouver Bildirgesi, doğrudan kentsel güvenlik odaklı bir belge olmasa da sosyal eşitsizlik, yoksulluk ve kötü yaşam koşulları gibi sorunların ortadan kaldırılması, erişilebilir, sağlıklı ve güvenli şartlarda barınmanın sağlanması, ekonomik kalkınmanın yanı sıra çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması, ulaşım, su, sanitasyon ve afetlerle mücadele gibi konularda kentsel altyapı ve hizmetlerin artırılması (BM, 1976) gibi hedeflerle daha âdil, dirençli, güvenli ve sağlıklı kentlerin oluşturulması için yol göstermektedir.

3.6 Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (1979)

1979 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’nin temel amacı, kadınlara yönelik ayrımcılığın her türlüşünü ortadan kaldırmak ve bireysel, sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal alanlarda kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmasını sağlamaktır. Bu sözleşme, barınma, eğitim, sağlık, içme suyu, ulaşım ve iletişim hizmetleriyle ilgili yeterli yaşam koşullarından yararlanma, kamusal görevlerde bulunma ve karar alma süreçlerine katılma, eşit ve adil şartlarda çalışma hayatına katılma, evlenme ve boşanma süreçleri ile aile içi

⁴ Yoksullar, kadınlar, engelliler, savunmasız çocuklar, yaşlılar ve mülteciler dezavantajlı gruplar arasında sayılır. Bu durum, genellikle söz konusu kişilerin kaynak, hizmet ve fırsatlara eşit mesafede olmamasından kaynaklanır (BM, 1996).

ilişkilerde yetki ve sorumluluğu belirlemede ayrımcılığı önlemeye yönelik düzenlemeler içermektedir (BM, 1979).

Kentsel güvenlik, kentteki her bireyin fiziksel, sosyal, ekonomik, psikolojik vb. tüm alanlarda yaşam kalitesini artırmayı ve güvenliğini sağlamayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu bakımdan, kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını hedefleyen bu sözleşme, özellikle kadın ve erkek eşitsizliğinden kaynaklanan güvenlik sorunlarını çözmeyi amaçlayan politika ve uygulamalar için önemli bir çerçeve sunmaktadır.

3.7 Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989)

1989 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin temel amacı, çocuk haklarını güvence altına almanın yanı sıra çocukların fiziksel, sosyal, ruhsal ve zihinsel sağlığını korumak ve geliştirmektir. Sözleşmede hiçbir ayırım yapılmaksızın tüm çocukların eşit haklara sahip olduğu ve her çocuğun hem hak sahibi hem de korunması gereken bireyler olarak görülmesi gerektiği ifade edilmektedir (BM, 1989).

Çocukların cinsel ve ekonomik sömürüye, silahlı çatışmalara katılmaya ve zararlı maddelere karşı korunması gerektiğini belirten bu sözleşmeye göre, her çocuğun özgürlük ve güvenlik hakkı, temiz suya ve besleyici gıdaya erişim hakkı, çevre ve sağlık hakkı, ücretsiz ilköğretim hakkı, barınma hakkı, mülkiyet hakkı, sosyal güvenlik hakkı, kültür hakkı, adalete erişim ve adil yargılanma hakkı, ayrımcılıktan korunma hakkı, özel hayatın gizliliği ve aile hakkı bulunmaktadır (BM, 1989). Ayrıca sözleşme özel bakıma ve korunmaya muhtaç, azınlık gruplara mensup, mülteci ve engelli çocukların hakları üzerinde özel olarak durmaktadır. Bu açıdan söz konusu sözleşme, çocukların özel ihtiyaçları ve temel hakları doğrultusunda, kentsel güvenliğin birçok bileşeni için hukuki bir çerçeve sunmaktadır.

3.8 Çevre ve Kalkınma Konferansı: Rio Bildirgesi ve Gündem 21 (1992)

3-14 Haziran 1992 tarihleri arasında Rio'da düzenlenen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı sırasında Rio Bildirgesi ve Gündem 21 kabul edilmiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2024a).

Rio Bildirgesi, çevre ve kalkınma ilişkisine dair genel ilkeleri belirleyen siyasi bir taahhütnamedir. Bildirgede, sürdürülebilir kalkınmanın ancak çevrenin korunmasıyla mümkün olabileceği; ayrıca şimdiki ve gelecek nesillerin ekonomik kalkınma ile çevresel ihtiyaçlarının eşitlikçi bir şekilde karşılanması gerektiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda ekosistemi ve doğal kaynakları korumak, sürdürülebilir olmayan üretim ve tüketim alışkanlıklarını ortadan kaldırmak, çevresel bozulmaları önlemek ve ortaya çıkan zararları gidermek devletlerin sorumluluğu kapsamında sayılmıştır. Ayrıca savaş ve çatışmaların -doğası gereği- sürdürülebilir kalkınmayı ortadan kaldırdığı; barış ve işbirliğinin ise ekonomik kalkınma ve çevresel korumanın ayrılmaz bir parçası olduğu vurgulanmıştır (BM, 1992a).

Gündem 21, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutlarına dair kapsamlı bir eylem planı sunmaktadır. Bu kapsamda açlığı ve yoksulluğu sona erdirmek, işsizlikle mücadele etmek ve istihdam olanaklarını artırmak, gelir dağılımında adaleti sağlamak, başta dezavantajlı gruplar olmak üzere herkesin barınma, sağlık, eğitim, gıda, temiz su, sanitasyon, ulaşım ve enerji gibi temel ihtiyaçlara ve hizmetlere erişimini sağlamak, kadınların ekonomik, sosyal ve siyasal hayatta eşit şartlarda ve daha fazla yer almasını sağlamak, çevreyi, doğal kaynakları, ekosistemleri ve biyolojik çeşitliliği korumak, kirliliği azaltmak, afetlere karşı dayanıklılığı artırmak, ormansızlaşma, çölleşme ve kuraklıkla mücadele etmek, katı atıkları, atık suları ve radyoaktif atıkları çevresel açıdan sağlıklı ve güvenli bir şekilde yönetmek, toplumun geri dönüşüme dayalı, sürdürülebilir ve çevre dostu üretim ve tüketim alışkanlığı kazanmasını sağlamak, enerji, hammadde ve su kullanımında verimliliği artırmak, yenilenebilir enerji kaynaklarına geçişi hızlandırmak, sağlık ve hijyen konularında toplumsal bilinci artırmak, çalışan haklarını korumak, çalışma koşullarını iyileştirmek, iş sağlığı ve güvenliği ile

sosyal güvenliği sağlamak amacıyla devletlere sorumluluk yüklenmiştir (BM, 1992b). Görüldüğü üzere, çevresel koruma ve sürdürülebilir kalkınma temelinde çeşitli ilkeler ve hedefler belirleyen Rio Bildirgesi ve Gündem 21, içerdiği stratejiler ve eylem planlarıyla, başta ekonomik güvenlik ve çevre güvenliği olmak üzere, farklı boyutlarıyla kentsel güvenliğin artırılmasına rehberlik etmektedir.

3.9 Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi (1993)

Kadına yönelik şiddetin siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıklara rağmen tüm dünyada yaygın olarak gerçekleşen bir insan hakkı ihlali olduğunu vurgulayan Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi 1993 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Bildirge, aile veya toplum içinde ya da devlet eliyle kadınlara yönelik gerçekleşen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddetin her biçimini tanımlayarak, devletleri şiddeti ortadan kaldırmaya ve şiddete maruz kalan kadınlar için barınma ve sağlık hizmetleri ile hukuki ve psikolojik destek sağlamaya yönelik düzenlemeler yapmaya teşvik etmektedir. Ayrıca bildirgede, kadınların tüm hak ve özgürlüklerden eşit şekilde yararlanması, her türlü ayrımcılığa karşı korunması, en yüksek fiziksel ve ruhsal sağlık standardına ve güvenli çalışma koşullarına sahip olması gerektiği belirtilmektedir (BM, 1993).

Kadınların güvenliği, kentsel güvenliğin temel unsurlarından biridir; kadınların güvende olmadığı hiçbir topluluk ya da yaşam alanı tam anlamıyla güvenli kabul edilemez. Bu doğrultuda, kadınların temel hak ve özgürlüklerden eşit şekilde yararlanmasını ve her türlü şiddet ile ayrımcılığa karşı korunmasını hedefleyen bildirge, kadınların güvende olmalarına ve kendilerini güvende hissetmelerine katkı sağlamaktadır.

3.10 II. İnsan Yerleşimleri (Habitat II) Konferansı: İstanbul Bildirgesi ve Habitat Gündemi (1996)

3-14 Haziran 1996 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirilen II. İnsan Yerleşimleri (Habitat-II) Konferansı sırasında "İnsan Yerleşimlerine İlişkin İstanbul Bildirgesi" ve "Habitat Gündemi" kabul edilmiştir (BM, 1996). İstanbul Bildirgesi'ne göre kentler, hiçbir ayırım gözetmeksizin herkesin onurlu, sağlıklı, güvenli ve mutlu bir şekilde yaşadığı; geleceğe umutla baktığı; barınma, gıda, su, sanitasyon, giyim, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılayabildiği yerleşimler olmalıdır (BM, 1996). Habitat Gündemi'ne göre ise insan yerleşimlerinin güvenliği yalnızca suçlar, çatışmalar ve savaşlar tarafından değil; günlük hayatta hemen herkesin karşılaştığı çeşitli sorunlar tarafından da önemli ölçüde tehdit edilmektedir. Örneğin yoksulluğun ve işsizliğin artması, sosyal dışlanma, dağılan aileler, yetersiz ve güvensiz barınma koşulları, evsizliğin artması, kitlesel göçler, nüfus yığılmaları, plansız yerleşimler, yetersiz sağlık hizmetleri, insan hakları ihlalleri, ulaşım ve trafik sorunları, artan kirlilik, doğal afetlere karşı yetersizlik, güvenli ve yeterli içme suyunun erişememe gibi sorunlar kentlere önemli ölçüde zarar vermekte ve güvensizliği artırmaktadır (BM, 1996).

İstanbul Bildirgesi ve Habitat Gündemi, insan yerleşimlerinde yaşam kalitesinin iyileştirilmesi amacıyla çeşitli ilkeler ve hedefler belirlemiştir. Bu kapsamda belirlenen (BM, 1996), herkes için güvenli, sağlıklı, uygun maliyetli ve yeterli barınmanın sağlanması, gecekondu bölgelerinin iyileştirilmesi, evsizlerin korunması gibi hedefler konut güvenliğini; suçların önlenmesi, şiddet ve suçla mücadelede görevli kişilerin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi, sosyal dışlanma ve eşitsizliğin giderilmesi gibi hedefler bireysel ve toplumsal güvenliğini; çevresel bozulmanın ve kirliliğin önlenmesi, yeterli ve temiz suya erişim, çevreye duyarlı sanitasyon, drenaj ve atık bertaraf hizmetlerinin sunulması, binalarda enerji tasarrufunu teşvik eden, çevreye duyarlı ve insan sağlığını koruyan yapı malzemelerinin kullanılması gibi hedefler çevre ve sağlık güvenliğini; asgari yaşam için gerekli olan gelire erişim, sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanması, işsizlikle mücadele ve istihdam olanaklarının artırılması gibi hedefler ekonomik güvenliğini; çalışma koşullarının adil, güvenli ve sürdürülebilir olması çalışma güvenliğini; afet direncinin artırılması ve toplumun afetlere hazırlık çalışmalarına katılması gibi hedefler afet güvenliğini; binalarda dayanıklı yapı malzemeleri ile inşaat tekniklerinin kullanılması bina güvenliğini; yol güvenliğinin sağlanması ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerinin geliştirilmesi gibi

hedefler ulaşım güvenliğini artırmaya yönelik hedeflerdir ve bunların gerçekleşmesi, kentsel güvenliğin artmasına katkı sağlamaktadır.

3.11 BM Binyıl Zirvesi: Binyıl Bildirgesi ve Binyıl Kalkınma Hedefleri (2000)

6-8 Eylül 2000 tarihleri arasında New York'ta gerçekleştirilen BM Binyıl Zirvesi'nde, "tüm dünyada adil ve kalıcı bir barış sağlama" kararlılığı ile kabul edilen Binyıl Bildirgesi'nde; güvenlik, barış, demokrasi, insan hakları, iyi yönetim, sosyal ve ekonomik kalkınma, yoksulluğu azaltma, çevreyi koruma, dezavantajlı grupları koruma, Afrika'nın özel ihtiyaçlarını karşılama gibi konularda çeşitli kararlar alınmıştır (BM, 2000a).

Binyıl Bildirgesi (BM, 2000a); savaş ve çatışmaları önlemek için uyumsuzlukları barışçıl yollarla çözmek, silahsızlanmayı teşvik etmek, başta nükleer silahlar olmak üzere kitle imha silahlarını bertaraf etmek, terörizm ve uyuşturucu sorununa karşı ortak ve uluslararası mücadele yürütmek, ilaç şirketleriyle işbirliği yaparak gelişmekte olan ülkelerde uygun fiyatlı ilaçlara erişimi sağlamak, bilgi ve iletişim teknolojilerini herkes için erişilebilir kılmak, medya özgürlüğünü ve halkın bilgiye erişimini güvence altına almak, insan kaçakçılığı ve para aklama dâhil uluslararası suçlarla mücadele etmek, farklı etnik, dini ve kültürel değerlere saygı göstermek, medeniyetler arasında barış ve diyalog kültürünü teşvik etmek, göçmenlerin insan haklarına saygı göstermek ve onları korumak, ırkçı ve yabancı düşmanı eylemlere son vermek, mültecilere ev sahipliği yapan ülkelerle maliyetlerin paylaşılması dâhil, işbirliğini güçlendirmek, mültecilerin ve yerlerinden edilmiş kişilerin güvenli ve onurlu biçimde, gönüllü olarak evlerine dönmelerine ve toplumları ile yeniden ve sorunsuz biçimde bütünleşmelerine yardımcı olmak gibi hedefler belirlemiştir.

Binyıl Bildirgesi temel alınarak, özellikle gelişmekte olan ülkelere yaşam koşullarını iyileştirmek, yoksulluğu azaltmak, sosyal ve ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmek amacıyla "Binyıl Kalkınma Hedefleri" kabul edilmiştir. Bu hedefler içinde yoksulluğu ve açlığı sona erdirmek, gıda ve beslenme güvenliğini iyileştirmek, sürdürülebilir tarımı teşvik etmek, herkes için adil ve eşit fırsatlar sunan, güvenli çalışma koşullarına sahip, sosyal güvenlik sistemiyle korunan, insana yaraşır, tam ve üretken istihdamı sağlamak, tüm erkek ve kız çocuklarının ilköğretimini tamamlamasını sağlamak, HIV/AIDS, sıtma ve diğer hastalıklarla mücadele etmek ve sağlığı güçlendirmek, cinsiyet eksenli ayrımcılıkla mücadele etmek ve kadınları güçlendirmek, kadınlara siyasi haklar dâhil eşit haklar ve fırsatlar tanımak, kadınlara ve çocuklara yönelik istismar dâhil her türlü şiddeti sona erdirmek, çevreyi ve doğal kaynakları korumak, biyolojik çeşitliliği korumak, herkesin temiz ve yeterli içme suyuna ve sanitoryona erişimini sağlamak, mevcut üretim ve tüketim kalıplarını sürdürülebilir olanlarla değiştirmek, doğal ve insan kaynaklı afetlerin sayısını ve etkisini azaltmak yer almaktadır (BM, 2000b).

Binyıl Bildirgesi ve Binyıl Kalkınma Hedefleri, kentsel güvenliğin sağlanmasına yönelik kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Bu belgelerde benimsenen ilkeler ve hedefler, bireysel, toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutlarıyla kentsel güvenliği güçlendirmeye yönelik bütüncül ve stratejik bir yaklaşımı temsil etmekte ve kentlerin daha güvenli, sürdürülebilir ve yaşanabilir hâle getirilmesi sürecinde devletlere yol göstermektedir.

3.12 Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi: Johannesburg Bildirgesi ve Uygulama Planı (2002)

26 Ağustos-4 Eylül 2002 tarihleri arasında Johannesburg'da gerçekleştirilen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Rio+10) sonrasında Johannesburg Bildirgesi ve Johannesburg Uygulama Planı kabul edilmiştir. Bu belgelerde, sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınma doğrultusunda belirlenen hedefler ve stratejiler arasında şunlar yer almaktadır: Herkesin yeterli ve temiz içme suyuna, uygun ve güvenli barınmaya, sağlıklı ve besleyici gıdaya, sanitasyon ve hijyen uygulamalarına erişimini sağlamak, yoksulluğu azaltmaya yönelik sosyal ve ekonomik politikalar benimsemek, sağlık hizmetlerine erişimi sağlamak, HIV/AIDS, sıtma gibi endemik, bulaşıcı ve kronik hastalıklarla mücadele etmek, insan ve çevre

sağlığıyla ilgili tehlikeleri azaltmak, insan sağlığını iyileştirmek, anne, bebek ve çocuk ölümlerini azaltmak, daha temiz ve çevreye duyarlı üretim ve tüketim biçimlerini teşvik etmek, “gecekondu kentler” girişimi çerçevesinde gecekondu alanlarını iyileştirmek, enerji tüketiminde çevre dostu ve yenilenebilir enerji kaynaklarının payını artırmak, yeterli ve güvenli enerjiye erişimi sağlamak, kız-erkek bütün çocukların ilköğretimi tamamlamasını sağlamak, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak, kadınları hedef alan her türlü şiddeti önlemek, kadınların ve kızların statüsünü iyileştirmek, cinsiyete dayalı eşitsizliği ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak, iklim değişikliği, kuraklık ve çölleşme ile mücadele etmek, çevreyi, biyolojik çeşitliliği, ekosistemleri ve doğal kaynakları korumak ve geliştirmek (BM, 2002). Görüldüğü üzere söz konusu belgeler, sürdürülebilir kalkınma ve çevresel koruma temel hedefleri doğrultusunda, birçok alanda somut adımların atılmasını teşvik ederek daha güvenli şehirlerin oluşmasına katkı sunmaktadır.

3.13 Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (2006)

BM Genel Kurulu tarafından 13 Aralık 2006 tarihinde kabul edilen Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme’nin temel amacı, engelli bireylerin tüm insan hakları ve özgürlüklerden tam ve eşit şekilde yararlanmalarını sağlamak ve insanlık onuruna saygıyı güçlendirmektir. Sözleşme, engelli bireylerin toplumun tüm alanlarına, ayrımcılığa maruz kalmadan, tam ve etkin katılımını sağlamak için çeşitli ilkeler ve yükümlülükler içermektedir. Bu çerçevede; fırsat eşitliği, erişilebilirlik, ayrımcılığın önlenmesi, bağımsız yaşama ve hareket edebilme, toplumsal yaşama tam ve etkin katılma, adalet, eğitim, sağlık, çalışma ve istihdam, yeterli yaşam standardı gibi temel hak ve özgürlükler güvence altına alınmıştır. Ayrıca sözleşmede, engellilerin özel koşullarına uygun biçimde kişisel güvenliklerinin sağlanması ile sömürü, şiddet ve istismara karşı korunmaları da temel güvenceler arasında açıkça vurgulanmaktadır (BM, 2006).

Kentlerde yaşayan engelli bireylerin güvenliğinin sağlanması, kentsel güvenlik yaklaşımı açısından büyük önem taşımaktadır. Engelli bireylerin günlük yaşama aktif ve eşit biçimde katılımını kısıtlayan fiziksel, sosyal ve ekonomik engellerin kaldırılması, yalnızca bu bireylerin yaşam kalitesini artırmakla kalmaz; aynı zamanda sosyal barışı, toplumsal huzuru ve genel güvenlik algısını da güçlendirir. Bu nedenle belge, engelli bireylerin kent yaşamında hak ve özgürlüklerinden ödün vermeksizin, güvenli ve onurlu bir biçimde var olabilmelerine yönelik temel ilkeleri güvence altına alarak kentsel güvenlik yaklaşımına önemli katkılar sunmaktadır.

3.14 BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi: 2030 Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (2015)

25-27 Eylül 2015 tarihleri arasında New York’ta düzenlenen BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi sırasında “Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi” ve “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)” kabul edilmiştir.

2030 Gündemi (BM, 2015), sürdürülebilir kalkınma ile barış ve güvenlik arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu vurgulamaktadır. Buna göre, barış ve güvenlik olmadan sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması mümkün değildir; aynı şekilde, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmadığı durumlarda ise barış ve güvenlik tehlike altındadır. 2030 Gündemi, dezavantajlı gruplar dâhil hiç kimsenin geride bırakılmadığı, yoksulluk, açlık, hastalık, yoksunluk, cehalet, korku ve şiddet gibi sorunlardan arınmış, insan haklarının güvence altına alındığı, çevrenin ve doğal kaynakların korunduğu, barışçıl, adil ve kapsayıcı toplumlar ve yerleşimler meydana getirmek amacıyla “2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları”nı kabul etmiştir (BM, 2015). Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, fiziksel, sosyal, ekonomik ve çevresel unsurları kapsayan amaç/hedef ve göstergelerle, kentsel güvenliğin artmasına yönelik kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'ndan biri olan "Amaç 11", doğrudan güvenli kentler oluşturmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda (BM, 2015), herkesin yeterli, güvenli ve uygun fiyatlı konuta erişiminin sağlanması; başta engelliler olmak üzere herkes için yol güvenliğinin artırılması; uygun fiyatlı, güvenli ve sürdürülebilir kent içi ulaşım sistemlerine erişimin sağlanması ve dayanıklı binaların inşası için az gelişmiş ülkelerin desteklenmesi gerekmektedir. "Amaç 16", kentsel güvenliğin sosyal yönüyle ilgilidir ve toplumsal şiddeti önlemeyi, suç oranlarını azaltmayı ve çocuklara yönelik taciz ve istismarı ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. "Amaç 3", sağlıklı yaşam koşullarını sağlamakla ilgilidir ve hastalıkların önlenmesini ve sağlık hizmetlerine kolay erişimi hedeflemektedir. "Amaç 5", cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesiyle ilgilidir ve kadınların ayrımcılık, istismar ve şiddete karşı korunmasını hedeflemektedir.

İnsanlığın ortak refahını sağlamayı amaçlayan diğer hedefler ise şunlardır (BM, 2015): Yoksulluğu ve açlığı sona erdirmek, sosyal koruma sistemine erişimi sağlamak, uygun fiyatlı, yeterli ve güvenli gıdaya ve temiz suya erişimi sağlamak, su kıtlığı ve su kirliliği ile mücadele etmek, sürdürülebilir tarımı desteklemek, sağlıklı ve kaliteli yaşam için çevre kirliliği, kaza ve afet gibi sorunlarla mücadele etmek, herkesin sağlık sigortasına erişimini sağlamak, tüm seviyelerde eşitlikçi ve kaliteli eğitim fırsatları sunmak, ayrımcılığa maruz kalan dezavantajlı grupları desteklemek ve eşitsizlikleri önlemek, uygun fiyatlı, güvenli ve sürdürülebilir enerjiye erişimi sağlamak, yerleşimlerde temizlik, sanitasyon ve geri dönüşüm gibi çevreci hizmetler sunmak, sürdürülebilir üretim ve tüketim alışkanlığını desteklemek, işsizlikle mücadele etmek, sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı ve insana yaraşır işlerde istihdamı desteklemek, zorla çalıştırma, modern kölelik, insan kaçakçılığı ve çocuk işçiliği gibi sorunları ortadan kaldırmak, tüm çalışanların çalışma haklarını korumak, iş sağlığı ve güvenliğini sağlamak, iklim değişikliğinin olumsuz etkileriyle mücadele etmek, afetlere karşı dayanıklılığı artırmak, doğal kaynakları, ormanları ve ekosistemleri korumak, kuraklık ve çölleşme ile mücadele etmek, toprak/arazi bozulmasını ve biyolojik çeşitlilik kaybını durdurmak, barışçıl ve kapsayıcı toplumlar inşa etmek, herkesin adaletle erişimini sağlamak, her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmak. Görüldüğü üzere, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (2015), fiziksel, sosyal, ekonomik ve çevresel boyutları kapsayan amaçlar/hedefler ve göstergelerle kentsel güvenlik politikalarına yönelik kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır.

3.15 III. İnsan Yerleşimleri (Habitat III) Konferansı: Yeni Kentsel Gündem (2016)

17-20 Ekim 2016 tarihleri arasında Kito'da gerçekleştirilen III. İnsan Yerleşimleri (Habitat-III) Konferansı sırasında, 2015 tarihli "Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları" temel alınarak, "Yeni Kentsel Gündem" kabul edilmiştir (BM, 2017).

Yeni Kentsel Gündem "herkes için kent" ana teması etrafında, göçmenler de dâhil kimsenin geride bırakılmadığı bir anlayışla, herkesin yaşam kalitesini ve refahını artırmayı, şimdiki ve gelecek nesillerin adil, katılımcı, güvenli, sağlıklı ve sürdürülebilir kentlerde yaşamasını sağlamayı temel hedef olarak benimsemektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2024b).

Yeni Kentsel Gündem çerçevesinde kabul edilen Kito Bildirgesi (BM, 2017); suç korkusu dâhil suç ve şiddetin her türlüünü önlemeyi, kentsel alanlara ve hizmetlere eşit ve güvenli erişimi sağlamayı, yoksulluğu tüm biçim ve boyutlarıyla ortadan kaldırmayı, cinsiyet kaynaklı eşitsizlikleri önlemeyi, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik taciz dâhil her türlü şiddeti ortadan kaldırmayı ve onları güçlendirmeyi, herkesin uygun fiyatlı, güvenli ve yeterli konuta, gıdaya, temiz içme suyuna, enerjiye, hijyen ve sanitasyon hizmetlerine erişimini sağlamayı, kentlerde sürdürülebilir kalkınmayı sağlamayı, kaynak ve arazinin sürdürülebilir kullanımını, sürdürülebilir üretim ve tüketim biçimlerini yerleştirmeyi, doğa ile uyumlu ve sağlıklı yaşam biçimlerini benimsemeyi, ekosistemleri, doğal yaşam alanlarını ve biyolojik çeşitliliği korumayı, afet riskini ve olumsuz etkisini azaltmayı, iklim değişikliği ile mücadeleyi, çevre dostu ve sürdürülebilir akıllı şehirler oluşturmayı, insan onuruna uygun ve fırsat eşitliğine dayalı

istihdamı, her çalışan için sosyal güvenliği ve güvenli çalışma koşullarını sağlamayı, engellilerin ulaşım, konut, eğitim, sağlık gibi kentsel tesis ve hizmetlere erişimini kolaylaştırmayı, herkesin güvenli, uygun fiyatlı ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerine erişimini sağlamayı, hoşgörü ve saygı kültürünü geliştirmeyi, kültürel çeşitliliği ve kültürlerarası diyalogu desteklemeyi amaçlamaktadır.

3.16 Güvenli, Sistemli ve Düzenli Göç için Küresel Mutabakat (2018)

BM Genel Kurulu tarafından 19 Aralık 2018 tarihinde kabul edilen “Güvenli, Sistemli ve Düzenli Göç için Küresel Mutabakat” belgesinin temel amacı; uluslararası göçün güvenli, düzenli ve sistemli bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak, bu doğrultuda göç yönetiminde küresel düzeyde ortak bir anlayış geliştirmek ve iş birliğini güçlendirmektir. Belge, göçmenlerin temel insan haklarının korunması, göçten kaynaklanan risklerin azaltılması ve göçün olumlu etkilerinin artırılmasına yönelik çeşitli hedefler ortaya koymaktadır. Bu çerçevede; göçmenlerin yasal kimlik ve belge edinimi, adil ve etik çalışma koşullarına erişimi, temel sosyal hizmetlerden yararlanması, ayrımcılığın önlenmesi, sosyal uyum süreçlerinin desteklenmesi ve doğru bilgilere zamanında erişimin sağlanması gibi kapsamlı taahhütlere yer verilmektedir (BM, 2018).

Kentsel güvenlik, kentlerde yaşayan tüm bireylerin fiziksel, sosyal, ekonomik ve psikolojik açıdan güvende olmasını amaçlayan ve yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen bütüncül bir yaklaşımdır. Bu doğrultuda, göçün temel nedenlerini azaltmayı ve göçü güvenli ve düzenli biçimde yönetmeyi amaçlayan bu Mutabakat (BM, 2018), göçmenlerin kent yaşamında karşılaştıkları barınma yetersizliği, sosyal dışlanma, ekonomik sömürü, ayrımcılık, güvensiz çalışma koşulları ve temel hizmetlere erişimde yaşanan zorluklar gibi çok boyutlu sorunlara çözüm üretmeyi hedefleyen politika ve uygulamalar için güçlü bir normatif dayanak sunmaktadır.

Yukarıda ayrı başlıklar altında incelenen BM belgelerinin kentsel güvenlik yaklaşımına katkılarının, kentsel güvenlik bileşenleri düzeyinde tespit edilmesi, bu çalışmanın temel amaçlarından biridir. Geniş katılımlı siyasi müzakerelerle kabul edilen ve bu nedenle uluslararası düzeyde önemli bir meşruiyet temeline dayanan söz konusu belgelerin, hangi kentsel güvenlik bileşenleri ile kentsel güvenlik yaklaşımına katkı sağladığını göstermek üzere aşağıdaki tablo hazırlanmıştır:

Tablo 1. BM Belgelerinin Kentsel Güvenlik Yaklaşımına Katkıları: Kentsel Güvenlik Bileşenleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme

Yıl	BM Belgeleri	Kentsel Güvenlik Bileşenleri
1948	İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi	Bireysel güvenlik, mülkiyet güvenliği, sağlık güvenliği, konut güvenliği, ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, sosyal güvenlik, çalışma güvenliği, eğitim güvenliği, siyasi güvenlik, adalet güvenliği, hukuk güvenliği, özel hayat ve aile güvenliği, bilgi ve iletişim güvenliği, göçmen ve mülteci güvenliği.
1965	Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, mülkiyet güvenliği, konut güvenliği, eğitim güvenliği, sağlık güvenliği, kültür güvenliği, sosyal güvenlik, çalışma güvenliği, siyasi güvenlik, ekonomik güvenlik, ulaşım güvenliği, adalet güvenliği, hukuk güvenliği.
1966	Kişisel ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, siyasi güvenlik, adalet güvenliği, ulaşım güvenliği, hukuk güvenliği, bilgi ve iletişim güvenliği, özel hayat ve aile güvenliği, çocuk güvenliği, azınlık güvenliği.

1966	Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme	Ekonomik güvenlik, sosyal güvenlik, sağlık güvenliği, eğitim güvenliği, çalışma güvenliği, kadın güvenliği, çocuk güvenliği, konut güvenliği, çevre güvenliği, gıda güvenliği, kültür güvenliği.
1972	İnsan Çevresi Konferansı Stockholm Bildirgesi	Çevre güvenliği, doğal kaynak güvenliği, ekosistem güvenliği, sağlık güvenliği, afet güvenliği, ekonomik güvenlik.
1976	I. İnsan Yerleşimleri (Habitat I) Konferansı Vancouver Bildirgesi	Konut güvenliği, çevre güvenliği, doğal kaynak güvenliği, hukuk güvenliği, adalet güvenliği, çalışma güvenliği, sosyal güvenlik, ekonomik güvenlik, afet güvenliği, kültür güvenliği, altyapı güvenliği, ulaşım güvenliği, sağlık güvenliği, eğitim güvenliği, gıda güvenliği, su güvenliği.
1979	Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi	(Kadınlar için) bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik, sosyal güvenlik, çalışma güvenliği, konut güvenliği, eğitim güvenliği, sağlık güvenliği, gıda güvenliği, su güvenliği, adalet güvenliği, hukuk güvenliği, ulaşım güvenliği, kültür güvenliği, siyasi güvenlik, bilgi ve iletişim güvenliği.
1989	Çocuk Hakları Sözleşmesi	(Çocuklar için) bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, barınma güvenliği, eğitim güvenliği, sağlık güvenliği, çevre güvenliği, ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, su güvenliği, kültür güvenliği, göçmen güvenliği, mülkiyet güvenliği, adalet güvenliği, hukuk güvenliği, sosyal güvenlik, özel hayatın gizliliği ve aile güvenliği.
1992	Çevre ve Kalkınma Konferansı + Rio Bildirgesi + Gündem 21	Çevre güvenliği, ekosistem güvenliği, biyolojik çeşitlilik güvenliği, doğal kaynak güvenliği, enerji güvenliği, sağlık güvenliği, gıda güvenliği, su güvenliği, altyapı güvenliği, afet güvenliği, bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, adalet güvenliği, ekonomik güvenlik, çalışma güvenliği, sosyal güvenlik, barınma güvenliği, eğitim güvenliği.
1993	Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi	(Kadınlar için) bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik, adalet güvenliği, çalışma güvenliği, sağlık güvenliği, kültür güvenliği.
1996	II. İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat II) + İstanbul Bildirgesi + Habitat Gündemi	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, konut güvenliği, altyapı güvenliği, afet güvenliği, ekonomik güvenlik, çevre güvenliği, sağlık güvenliği, gıda güvenliği, su güvenliği, dezavantajlı grupların (kadın, çocuk, engelli, göçmen vb.) güvenliği, göç güvenliği, mülkiyet güvenliği, hukuk güvenliği, adalet güvenliği, enerji güvenliği, ulaşım güvenliği.
2000	BM Binyıl Zirvesi + Binyıl Bildirgesi + Binyıl Kalkınma Hedefleri	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik, siyasi güvenlik, hukuk güvenliği, adalet güvenliği, gıda güvenliği, su güvenliği, altyapı güvenliği, barınma güvenliği, eğitim güvenliği, sağlık güvenliği, kültür güvenliği, çalışma güvenliği, çevre güvenliği, doğal kaynak güvenliği, biyolojik çeşitlilik güvenliği, afet güvenliği, sosyal güvenlik, dezavantajlı grupların (kadın, çocuk, engelli, göçmen vb.) güvenliği, göç güvenliği, bilgi ve iletişim güvenliği.

2002	Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Rio+10) + Johannesburg Uygulama Planı + Johannesburg Bildirgesi	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, su güvenliği, gıda güvenliği, barınma güvenliği, sağlık güvenliği, sosyal güvenlik, ekonomik güvenlik, çevre güvenliği, eğitim güvenliği, enerji güvenliği, altyapı güvenliği, afet güvenliği, kültür güvenliği, dezavantajlı grupların (kadın, çocuk, engelli, göçmen vb.) güvenliği, hukuk güvenliği, adalet güvenliği.
2006	Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme	(Engelliler için) bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, barınma güvenliği, eğitim güvenliği, sağlık güvenliği, afet güvenliği, ekonomik güvenlik, çalışma güvenliği, gıda güvenliği, su güvenliği, kültür güvenliği, dezavantajlı grupların (kadın, çocuk, engelli, göçmen vb.) güvenliği, adalet güvenliği, hukuk güvenliği, sosyal güvenlik, bilgi ve iletişim güvenliği, siyasi güvenlik, özel hayatın gizliliği ve aile güvenliği.
2015	BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi + 2030 Gündemi + Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, su güvenliği, tarım güvenliği, sağlık güvenliği, eğitim güvenliği, adalet güvenliği, bilgi ve iletişim güvenliği, mülkiyet güvenliği, dezavantajlı grupların (kadın, çocuk, engelli, göçmen vb.) güvenliği, altyapı güvenliği, enerji güvenliği, çalışma güvenliği, sosyal güvenlik, bina ve yapı güvenliği, konut güvenliği, ulaşım güvenliği, afet güvenliği, çevre güvenliği, ekosistem güvenliği, biyolojik çeşitlilik güvenliği.
2016	III. İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat III) + Yeni Kentsel Gündem + Kito Bildirgesi	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik, dezavantajlı grupların (kadın, çocuk, engelli, göçmen vb.) güvenliği, sağlık güvenliği, konut güvenliği, bina ve yapı güvenliği, gıda güvenliği, su güvenliği, altyapı güvenliği, enerji güvenliği, çevre güvenliği, doğal kaynak güvenliği, ekosistem güvenliği, biyolojik çeşitlilik güvenliği, afet güvenliği, çalışma güvenliği, sosyal güvenlik, eğitim güvenliği, adalet güvenliği, ulaşım güvenliği, kültür güvenliği.
2018	Güvenli, Sistemli ve Düzenli Göç için Küresel Mutabakat	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik, çalışma güvenliği, sosyal güvenlik, konut güvenliği, eğitim güvenliği, sağlık güvenliği, kültür güvenliği, gıda güvenliği, çevre güvenliği, afet güvenliği, altyapı güvenliği, dezavantajlı grupların (kadın, çocuk, engelli, göçmen vb.) güvenliği, hukuk güvenliği, adalet güvenliği, bilgi ve iletişim güvenliği, özel hayatın gizliliği ve aile güvenliği.

Not: Bu tablo, BM belgeleri temel alınarak yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kentsel güvenlik yaklaşımı; çok boyutlu, bütüncül ve dinamik bir yapıya sahiptir. Bu nedenle kentsel güvenliği tüm boyutlarıyla eksiksiz biçimde tanımlamak ve hayata geçirmek oldukça zordur. Ancak BM gibi uluslararası örgütler tarafından kabul edilen belgeler, güvenli, adil ve sürdürülebilir kentlerin inşası için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, BM çatısı altında uluslararası toplumun üzerinde mutabakat sağladığı resmî belgelerdeki normatif çerçevenin kentsel güvenlik yaklaşımına nasıl katkı sağladığını ortaya koymaktır.

Bu kapsamda, kentsel güvenlik bileşenleri temelinde, hangi BM belgesinin bu yaklaşımı hangi normatif içerikle desteklediği sistematik biçimde analiz edilmektedir.

Çalışmanın veri setini oluşturan BM belgelerinde doğrudan “kentsel güvenlik” kavramı yer almasa da bu belgeler kentsel güvenliğin farklı bileşenlerine katkı sağlayan çok sayıda normatif düzenleme içermektedir. Örneğin kent ve güvenlik odaklı bir belge olmamasına rağmen, 2006 tarihli BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme; engelliler için vurguladığı eğitim hakkıyla eğitim güvenliğini, çalışma koşullarının iyileştirilmesiyle çalışma güvenliğini, sağlık hizmetlerine eşit erişimle sağlık güvenliğini, adalete erişimle hukuk ve adalet güvenliğini, fiziksel çevreye erişim ve bireysel hareketliliğin sağlanmasıyla ulaşım güvenliğini, ayrımcılığın önlenmesiyle toplumsal ve bireysel güvenliği destekleyen politikalar için güçlü bir referans kaynağıdır.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle belge ve içerik analizi yalnızca BM ana organları tarafından kabul edilen ya da BM konferanslarında onaylanan resmi belgelerle sınırlandırılmış; Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi gibi diğer uluslararası ve bölgesel örgütlerin belgeleri kapsam dışı bırakılmıştır. Ayrıca çalışmada, kentsel güvenliğin nasıl hayata geçirileceğini gösteren teknik raporlar, uygulama kılavuzları ve sahaya yönelik ayrıntılı dokümanlar kapsam dışında bırakılmıştır. Bunun nedeni, onlarca kentsel güvenlik bileşenine ait yüzlerce alt güvenlik unsurunun bu tür bir çalışmada bütüncül biçimde ele alınmasının teknik olarak mümkün olmamasıdır. Bununla birlikte, üye devletlerin kentsel güvenlik alanındaki normatif düzenlemeleri ne ölçüde hayata geçirdiğine ilişkin bir uygulama araştırması da yürütülmemiştir. Nitekim kentsel güvenliğin çok boyutlu yapısı, bu tür araştırmaların bütüncül biçimde gerçekleştirilmesini güçleştirmektedir. Ancak BM belgelerinde yer alan belirli hedeflere odaklanarak, üye devletlerin uygulama düzeyleri üzerine araştırmalar yapılması da mümkündür.

Bu çalışmanın birkaç açıdan özgünlük taşıdığı ve literatüre katkı sunduğu düşünülmektedir. Öncelikle çalışmanın en güçlü yönlerinden biri, geniş ve çeşitlendirilmiş bir veri setine dayanmasıdır. İkinci olarak, bu veri setini oluşturan BM belgelerinde yer alan normatif ifadeler sistematik biçimde incelenerek, BM’nin sunduğu çok boyutlu kentsel güvenlik yaklaşımı görünür kılınmaktadır. Bu yaklaşım, güvenliği yalnızca asayiş ve fiziksel güvenlikle sınırlamayıp daha geniş bir çerçevede ele almakta; böylece kentsel güvenlik yaklaşımının gelişimine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmaktadır. Üçüncü olarak, BM belgelerindeki normatif ifadelerin önceden belirlenmiş kentsel güvenlik bileşenlerine göre sınıflandırılması, her bir belgenin hangi güvenlik alanına katkı sunduğunu tematik olarak analiz etmeyi mümkün kılmaktadır. Dördüncü olarak, elde edilen bulguların, kentsel güvenlik stratejilerinin geliştirilmesi sürecinde başta merkezi ve yerel yönetimler olmak üzere tüm paydaşlara belirli açılardan katkı sunabileceği düşünülmektedir. Kamu kurumları ve diğer ilgili aktörlerin, BM belgelerinde yer alan normatif haklar, ilkeler ve hedefler doğrultusunda daha güvenli kentler inşa etmeleri mümkündür. Ancak yalnızca normatif çerçeve belgeleriyle sınırlı kalmamak, bu belgelerin nasıl hayata geçirileceğini gösteren daha detaylı ve teknik kaynaklardan da yararlanmak gerekmektedir. Örneğin, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları arasında afet kaynaklı kayıpların azaltılmasına yönelik hedefler yer almaktadır. Ancak bu belgeler, söz konusu hedefin nasıl gerçekleştirileceğine dair ayrıntılı planlara ve uygulama adımlarına yer vermez. Bu noktada, BM çatısı altında kabul edilen uygulama rehberleri, teknik raporlar ve izleme kılavuzları gibi tamamlayıcı belgeler, bu hedeflerin nasıl planlanıp hayata geçirileceği konusunda yol göstermektedir. Her ne kadar kentsel güvenliğin tüm boyutlarını tek bir çalışmada kapsamlı biçimde ele almak mümkün olmasa da, farklı alanlarda yürütülen ve gelecekte yürütülecek çalışmalar aracılığıyla güvenli yaşam alanlarını ve bu alanları oluşturan güvenlik unsurlarını hem nicelik hem de nitelik açısından geliştirmek mümkündür.

Sonuç olarak, BM belgeleri; suç ve bağımlılıkla mücadeleden yoksulluğun ortadan kaldırılmasına, güvenli ve uygun barınmadan sürdürülebilir ulaşım sistemlerinin desteklenmesine kadar geniş bir alanda kentsel güvenliğin çeşitli unsurlarını kapsamakta ve çok sayıda güvenlik bileşeni için normatif bir çerçeve sunmaktadır. Bu normatif çerçeve, özellikle uygulama planlarıyla birlikte; daha güvenli,

dirençli, kapsayıcı, adil ve sürdürülebilir kentlerin inşasını hedefleyen küresel bir amacı yansıtmakta; bu yönüyle hem kuramsal tartışmalar hem de uygulamalı araştırmalar için sağlam ve bütüncül bir temel oluşturmaktadır.

Etik Standartlara Uyum

Çıkar Çatışması: Yazarlar ve diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını veya varsa bu çıkar çatışmasının nasıl oluştuğuna ve çözüleceğine ilişkin beyanlar ile yazar katkısı beyan formları makale süreç dosyalarına ıslak imzalı olarak eklenmiştir.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur. Buna ilişkin ıslak imzalı onam formu, makale süreç dosyasına eklenmiştir.

Finansal Destek: Finansal destek bulunmamaktadır.

Teşekkür: Teşekkür edilecek kişi veya kurum bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA:

- Albrechtsen, E. (2003). *Security vs. Safety*. NTNU-Norwegian University of Science and Technology. <https://www.scribd.com/document/340966394/Safety-v-Security>
- Aliağaoğlu, A. & Uğur, A. (2021). *Şehir Coğrafyası*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Alver, K. (2012). *Kent İmgesi. Kent Sosyolojisi*. (Ed. K. Alver). Ankara: Hece Yayınları.
- Armağan, S. (1980). *Temel Haklar ve Ödevler*. İstanbul: İÜHF Yayınları.
- Aslan Yaşar, G. (2011). *Ortaçağdan Günümüze "Modernite": Doğuşu ve Doğası*. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(7), 11-26.
- Ataç, E. (2007). *Suçun Kent Mekânındaki Algısı "Güvensizlik Hissi"*. Kent ve Suç. Dosya 06, Bülten 55, 16-23.
- Ataç, E. (2008). *Kent, Güvenlik ve Güvenli Kent Planlaması; Bursa Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ataç, E. & Gürbüz, D. (2009). *Kentsel Mekânda Gelişen Suça Müdahale Etmede Disiplinlerarası Güvenlik Politikaları*. Polis Bilimleri Dergisi, 11(1), 25-46.
- Avrupa Konseyi (1992). *European Urban Charter*. <https://rm.coe.int/168071923d>
- Avrupa Konseyi (2008). *Avrupa Kentsel Şartı II: Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto*. <https://www.marmara.gov.tr/uploads/mbb-avrupa-kentsel-sarti-2.pdf>
- Avrupa Konseyi (2023). *Avrupa Kentsel Şartı III: Dönüşüm Çağında Kentsel Yaşam*. <https://mbbkulturyayinlari.com/yenilenen-avrupa-kentsel-sarti-ve-belediyeler>
- Balcı, A. (2023). *Birleşmiş Milletler: Yapısı, İşlevleri ve Etkisi. Uluslararası Örgütler: Tarih, Kuramlar ve Örnekler*. (Ed. F. Cicioğlu & H. M. Boyraz). Konya: NEU Press Yayınevi.
- Baransel, A. (t.y.). *Toplumsal ve Kültürel Değişme Olarak Modernleşme*. <https://arastirmax.com/en/system/files/dergiler/2057/makaleler/3/2/arastirmax-toplumsal-kulturel-degisme-olarak-modernlesme.pdf>
- Başak, S. (2024). *Güvenli Kent Yönetişi ve Toplum Destekli Polislik: Türkiye Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Bayram, Y. (2020). *Suç ve Kent Nedenselliğinin Problemleri Temsili Olarak Adana Kenti ve Adana İmgesi*. Şehir ve Güvenlik. (Der. O. İmge & E. Osmanoğlu). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Birleşmiş Milletler (t.y.) *UN Dag Hammarskjöld Library*. <https://www.un.org/en/library>
- Birleşmiş Milletler (1945). *United Nations Charter*. <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>
- Birleşmiş Milletler (1948). *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*. <https://www.ohchr.org/en/human-rights/universal-declaration/translations/turkish-turkce>
- Birleşmiş Milletler (1965). *Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme*. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020093651bm_09.pdf
- Birleşmiş Milletler (1966a). *Kişisel ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme*. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020093321bm_05.pdf
- Birleşmiş Milletler (1966b). *Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme*. <https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/regulations/06turkish/TIntCovEcSocCulRights.pdf>
- Birleşmiş Milletler (1972). *Report of the United Nations Conference on the Human Environment*. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/nl7/300/05/pdf/nl730005.pdf>
- Birleşmiş Milletler (1976). *Report of Habitat: United Nations Conference on Human Settlements*. <https://digitallibrary.un.org/record/793768?v=pdf>
- Birleşmiş Milletler (1979). *Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi*. <https://www.aile.gov.tr/media/35256/kadinlara-karsi-her-turlu-ayrimciligin-onlenmesi-sozlesmesi-ve-ihyari-protokolu.pdf>
- Birleşmiş Milletler (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>
- Birleşmiş Milletler (1989). *Çocuk Hakları Sözleşmesi*. <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>
- Birleşmiş Milletler (1990). *Human Development Report 1990*. <https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdr1990encompletenostats.pdf>
- Birleşmiş Milletler (1992a). *Report of the United Nations Conference on Environment and Development*. <https://www.un.org/esa/dsd/agenda21/Agenda%2021.pdf>
- Birleşmiş Milletler (1992b). *United Nations Conference on Environment & Development. Agenda 21*. <https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/Agenda21.pdf>
- Birleşmiş Milletler (1993). *Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi*. <https://dspace.ceid.org.tr/server/api/core/bitstreams/7ff8f026-0407-464e-a7e1-f95f9d48e0d0/content>
- Birleşmiş Milletler (1994). *Human Development Report 1994*. <https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdr1994encompletenostats.pdf>
- Birleşmiş Milletler (1996). *Report of the United Nations Conference on Human Settlements (HABITAT II)*. <https://www.un.org/ruleoflaw/wp-content/uploads/2015/10/istanbul-declaration.pdf>

- Birleşmiş Milletler (2000a). *United Nations Millennium Declaration*.
<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n00/559/51/pdf/n0055951.pdf>
- Birleşmiş Milletler (2000b). *Millennium Development Goals*.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/memo_15_5712
- Birleşmiş Milletler (2002). *Report of the World Summit on Sustainable Development*.
<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n02/636/93/pdf/n0263693.pdf>
- Birleşmiş Milletler (2006). *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*.
<https://www.un.org/disabilities/documents/convention/convoptprot-e.pdf>
- Birleşmiş Milletler (2007). *Enhancing Urban Safety and Security: Global Report on Human Settlements*. <https://unhabitat.org/enhancing-urban-safety-and-security-global-report-on-human-settlements-2007>
- Birleşmiş Milletler (2015). *Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development*.
<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>
- Birleşmiş Milletler (2017). *New Urban Agenda*. <https://habitat3.org/wp-content/uploads/NUA-English.pdf>
- Birleşmiş Milletler (2018). *Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration*.
<https://data.unhcr.org/en/documents/details/66956>
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Bulut Y. & Kara M. (2011). *Mahalle Muhtarlarının Kent ve Mahalle Güvenliğine İlişkin Yaklaşımları: Antakya Örneği*. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 1-28.
- Buzan, B. (2008). *People, States and Fear: An Agenda For International Security Studies in the Post-Cold War Era*. ECPR Press.
- Çakmak, C. (2014). *Birleşmiş Milletler Genel Kurulu: Anarşi, Küresel Yönetişim ve BM Genel Kurulu'nun Rolü. BM Sistemi ve BM'de Reform Tartışmaları*. (Der. N. Doğan, C. Çakmak & K. Aslan). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çelik F. (2018). *Kentsel Açık-Yeşil Alanlarda Güvenlik*. *İdeal Kent, Kent Araştırmaları Dergisi*, 9(23), 58-94.
- Ekici, B. (2020). *Güvenli Şehir ve Belediyeler. Şehir ve Güvenlik*. (Der. O. İmga & E. Osmanoğlu). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Erdoğan, M. (2012). *İnsan Hakları Teorisi ve Hukuku*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Erkan R. (2010). *Kentleşme ve Sosyal Değişme*. Ankara: Bilimadamı Yayınları.
- Feakin, T. (2011). *UK Perspectives on Security in an Age of 'Shock and Aftershock'*. *European Perspectives on Security Research*. (Ed. Klaus Thoma). Acatech - Deutsche Akademie der Technikwissenschaften, 45-54.
<http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/72909/1/591.pdf>
- Geray, C. (2007). *Güvenli Kent ve Kente Karşı Suçlar Üzerine*. *Kent ve Suç. Dosya 06, Bülten 55*, 50-55.

- Göbel, R. (2017). *Kentsel Güvenlik Bağlamında Çocuk Suçluluğu: Samsun Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Gülcü, U. (2023). *Kentsel Güvenlik ve Vatandaş Güvenlik Algısı: Antalya Örneği* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Gündüz, E. (2020). *Limanlarda Karantina Uygulamalarının Kent Güvenliği Açısından Analizi: İzmir Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Gören, Z. (1997). *Anayasa Hukukuna Giriş*. İzmir: Barış Yayınları.
- Gündüzöz, T. (2016). *Türkiye ve Dünyada Güvenli Kent Yaklaşımı: Kentsel Güvenlik mi? Güvenli Kent mi?* Türk İdare Dergisi, 88(483), 335-370.
- Gürsoy, M. (2019). *Göç ve Kentleşme Bağlamında Suç*. Ankara: Gece Akademi.
- Hsieh, H.-F. & Shannon, S. E. (2005). *Three Approaches to Qualitative Content Analysis*. Qualitative Health Research, 15(9), 1277–1288. <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>
- Huot J. L., Thalman, J. P. & Valbelle, D. (2000). *Kentlerin Doğuşu*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- İstanbul Bilgi Üniversitesi (2024). *Birleşmiş Milletler-Genel Bilgi*. <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/content/25-birlesmis-milletler-genel-bilgi/>
- Kaboğlu, İ.Ö. (1996). *Çevre Hakkı*. Ankara: İmge Yayınları.
- Kapani, M. (2011). *İnsan Haklarının Uluslararası Boyutları*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Karasu, M. A. (2012). *Kent ve Suç Üzerine Kavramsal Bir Çerçeve*. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 13(2), 175-192.
- Kaya, E. (2008). *Kent Güvenliğinin Sağlanması*. Yerel Siyaset Dergisi, 28, 19-22.
- Kaya E. (2017). *Kentleşme ve Kentlileşme*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Kaypak, Ş. (2012). *Güvenlikte Yeni Bir Boyut; Çevresel Güvenlik*. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(8), 1-22.
- Keleş R. (2013). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Kıray, M. (1998). *Örgütlemeyen Kent: İzmir*. Ankara: Bağlam Yayınları.
- Koyuncu, A. (2011). *Sosyoloji Kuramlarında Kent*. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 25, 31-56.
- Line, M. B., Nordland, O., Rostad, L. ve Tondel, I. A. (2006). *Safety vs. Security?* https://www.researchgate.net/profile/Maria-Bartnes/publication/289470660_Safety_vs_security/links/568d02eb08aefb48d4bf256c/Safety-vs-security.pdf
- Merriam-Webster (t.y.) *Sözlük*. <https://www.merriam-webster.com/>
- Mutlu, A., H. Reyhan & H. H. Doğan. (2019). *Kentleşme*. Ankara: Palme Yayınları.
- Mutlu, A. (2020). *Kenti Anlamak. Kent Kültürü Sorunu ve Politikası*. Ankara: Palme Yayınları.
- Özden, P. P. (2018). *Kentleşme Politikası ve Hukuku*. <https://yokdersleri.yok.gov.tr/#ders>

- Öztürk, M. (2024). *Kentsel Güvenlik Hakkının Sunumunda Bekçilerin Rolü ve Bekçilik Statüsü için Yeni İsim Önerileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Parlak, B. (2011). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Bursa: MKM Yayınları.
- Payam, M. M. (2024). *Kent Güvenliği ve Emniyeti Konusunda Türkiye’de Yazılan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi*. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(2), 535–561.
- Sinay, J. (2011). *Security Research and Safety Aspects in Slovakia. European Perspectives on Security Research*. (Ed. Klaus Thoma). Acatech - Deutsche Akademie der Technikwissenschaften, 81-89. <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/72909/1/591.pdf>
- Şahin, D. (2016). *Kent Güvenliği Algısı ve Suç Korkusu*. 4. Uluslararası Kentsel ve Çevresel Sorunlar ve Politikalar Kongresi, İstanbul, 107-111. https://www.aksaray.edu.tr/files/bilgi_belge/2017/kongre_v2.pdf
- Şahin, E. (2022). *Fiziksel ve İşlevsel Çekim Noktalarının Kentsel Güvenlik Algısına Etkisi: İstanbul-Balat Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Tarlow, P. E. (2014). *Tourism Security: Strategies for Effectively Managing Travel Risk and Safety*. Butterworth-Heinemann. <https://dl.acm.org/doi/pdf/10.5555/2843510>
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2002). *Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi*. https://www.mfa.gov.tr/dunya-surdurulebilir-kalkinma-zirvesi_johannesburg_-26-agustos---4-eylul-2002_.tr.mfa
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2024a). *Çevre, İklim Değişikliği ve Suya Dair Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri*. www.mfa.gov.tr/surdurulebilir-kalkinma.tr.mfa
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2024b). *BM İnsan Yerleşimleri Programı*. <https://www.mfa.gov.tr/bm-insan-yerlesimleri-programi.tr.mfa>
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2017). *Güvenlik Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı Yayınları.
- Tekeli, İ. (2011). *Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekeli, İ. (2014). *Modernizm, Modernite ve Türkiye’nin Kent Planlama Tarihi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tenik, B. (2021). *Üretilen Mekândan Savunulan Mekâna: Bir Hak Olarak Güvenli Kent* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul.
- The Economist Intelligence Unit (2021). *Safe Cities Index 2021*. <https://impact.economist.com/projects/safe-cities/safe-cities-2021-whitepaper/>
- Topalakçı, M. S. (2019). *Suriye’den Sığınmacılara Yönelik Kent Güvenliğine Ait Risk Algılarının İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Toprak Karaman, Z. (2020). *Kent Güvenliği ve Disiplinlerarası-Disiplinlerötesi Çalışmalar ile Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları İlişkileri. Şehir ve Güvenlik*. (Der. O. İmga & E. Osmanoğlu). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

UN-Habitat (2025). *UN-Habitat*. <https://unhabitat.org/>

Wirth, L. (2002). *Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme. 20. Yüzyıl Kenti*. (Der. B. Duru & A. Alkan). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Yavaş, İ. (2021). *Kentsel Güvenlik Açısından Çarşı ve Mahalle Bekçiliği Üzerine Nitel Bir Araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.

Yılmaz, R. (2023). *Değişen Güvenlik Algısı Çerçevesinde Türkiye'de Özel Güvenlik Hizmetlerinin Kent Güvenliğine Etkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

YÖK Tez Merkezi (2025). *Ulusal Tez Merkezi*. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Zedner, L. (2009). *Security*. Taylor & Francis e-Library.
<https://www.google.com.tr/books/edition/Security/X2eNAgAAQBAJ?hl=tr&gbpv=1>

EXTENDED SUMMARY

Research Problem:

The aim of this study is to examine the official UN documents that are accepted through political negotiations in the main UN bodies and therefore have a legal or political legitimacy basis, to determine which UN document supports which urban security component, thus guiding member states and local governments in the development and implementation of policies for urban security.

Research Questions:

Which UN documents provide legal or political legitimacy for which urban security components? What are the principles, goals and commitments set out in the UN documents to increase urban security?

Literature Review:

There is no single type of approach which is agreed upon in the literature regarding urban security. However, it is possible to evaluate all efforts to create safe cities within the urban security approach. Many important legal and political documents accepted internationally from past to present, directly or indirectly, provide a comprehensive framework for ensuring urban security. In this context, the United Nations (UN) is one of the leading international organizations that should be emphasized. The UN contributes to increasing urban security by determining principles or targets on many components of urban security with official documents such as conventions, declarations, decisions, framework policies and action plans.

Methodology:

The contents of the UN documents that form the basis of the study (Universal Declaration of Human Rights, 2030 Sustainable Development Goals, etc.) were examined in depth to determine which urban security components were supported by which UN documents. In addition, a content analysis of these documents was conducted to identify the goals and commitments regarding urban security components.

Discussion and Conclusions:

Although the UN documents examined in this study are not directly urban security-focused texts, they guide member states by setting principles or goals for various components of urban security:

- UN documents such as the Universal Declaration of Human Rights of 1948, the International Covenant on Civil and Political Rights of 1966 and the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights of 1966 provide a universal legal basis for people to live more just, dignified and secure lives.
- The International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination of 1965 helps to achieve social justice and equality, eliminate conflicts and insecurity resulting from racial discrimination and ultimately create safer cities and living spaces for all.
- The Stockholm Declaration of 1972, the first document to recognize the right to the environment on an international scale, contributes to urban security by defining economic development as a goal that must be balanced with environmental protection.
- The Vancouver Declaration of 1976 includes basic principles and goals aimed at ensuring urban security in areas such as social justice and equality, sustainable development, environmental protection, housing, employment, education, health and social services.
- The Convention on the Elimination of Discrimination against Women of 1979 provides an important framework for policies and practices aimed at resolving security problems arising from inequality between women and men.
- The 1989 Convention on the Rights of the Child, which states that children should be seen as both rights holders and individuals in need of protection, provides a legal basis for many components of urban security in line with children's special needs and fundamental rights.

- The 1992 Rio Declaration and Agenda 21, by determining various principles and goals based on environmental protection and sustainable development, contributes to enhancement of urban security in many areas from ending hunger to reducing pollution, from combating disasters to occupational health and safety.
- The 1993 Declaration on the Elimination of Violence Against Women, which emphasizes that violence against women is a widespread human rights violation across the world despite political, economic, social, and cultural differences, states that women should equally enjoy fundamental rights and freedoms and be protected against all forms of violence and discrimination.
- The Istanbul Declaration and Habitat Agenda of 1996, in line with the basic goal of improving and making human settlements sustainable, serve to increase urban security by determining various principles and policies in many areas related to urban security such as social and economic development, environmental protection, shelter, employment, water, sanitation, health, cleaning, transportation and combating disasters.
- The Millennium Declaration and Millennium Development Goals of 2000 contribute to make urban living spaces safer with goals like combating international crimes such as drug and human trafficking, promoting disarmament, ending poverty and hunger, ending all forms of violence including abuse against women and children, combating epidemics, protecting the environment, being prepared for disasters, establishing a social security system and ending racist and xenophobic acts.
- 2030 Agenda for Sustainable Development & Sustainable Development Goals of 2015 provide a comprehensive framework for ensuring urban security by determining physical, social, economic and environmental indicators and targets. For example, “Goal 11” is directly related to urban security; it aims to ensure security in terms of housing, transportation and disasters. “Goal 16” is related to the social aspect of urban security and aims to prevent social violence, reduce crime rates and eliminate child abuse and exploitation. “Goal 3” is related to ensuring healthy living conditions; it aims to prevent diseases and easy access to health services. “Goal 5” is related to gender equality and women’s empowerment; it aims to protect women and girls from discrimination, abuse and violence. In addition, the document sets various principles and goals on other urban security issues such as employment, job security, infrastructure, food, education, water, hygiene, energy and environment, guiding states and local governments toward safer settlements.

As a result, the UN documents in question set forth various principles and goals on many issues that directly or indirectly concern urban security; thus, they create a legitimate basis for policies and practices regarding urban security components such as individual security, social security, economic security, housing security, health security, food security, disaster security, energy security, transportation security, and environmental security, thus guiding the creation of more equitable, secure, and sustainable cities.